

Міністерство освіти і науки України
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
Інститут гуманітарної підготовки та державного управління
Кафедра документознавства та інформаційної діяльності

Куць Марія Олександрівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

УДК 930.253:001.102:004(477.86)

(індекс)

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

(назва роботи)

Інформаційний інжиніринг та соціальні комунікації

(назва освітньої програми)

029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа

(шифр і назва спеціальності)

Марія КУЦЬ

(ім'я та прізвище здобувача освітнього ступеня)

Науковий керівник

Христина ВІНТОНІВ, к. істор. наук, доцент

(ім'я та прізвище, науковий ступінь, вчене звання)

Допущено до захисту

Завідувач кафедри ДІД

(посада)

(підпис)

(дата)

Юлія РОМАНИШИН

(ініціали та прізвище)

Рецензент

Доцент кафедри ДІД

(посада)

(підпис)

(дата)

Світлана ГРИГОРАШ

(ініціали та прізвище)

Робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

Івано-Франківськ – 2025

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

Інститут	<u>гуманітарної підготовки та державного управління</u>
Кафедра	<u>документознавства та інформаційної діяльності</u>
Освітньо-кваліфікаційний рівень	<u>магістр</u>
Освітньо-професійна програма	<u>«Інформаційний інжиніринг та соціальні комунікації»</u>
Спеціальність	<u>029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»</u>

ЗАТВЕРДЖУЮ :

Завідувач кафедри

проф. Юлія РОМАНИШИН

«___» _____ 2025 р.

**ЗАВДАННЯ
НА МАГІСТЕРСЬКУ РОБОТУ СТУДЕНТУ**

Куць Марії Олександрівні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: «Популяризація національної документальної спадщини в цифровому середовищі (на прикладі Державного архіву Івано-Франківської області)»

керівник роботи доц. Вінтонів Х. М.

затверджено наказом вищого навчального закладу від «14» листопада 2025 р. №721/7

2. Строк подання студентом роботи: 15 грудня 2025 р.

3. Вихідні дані до роботи: навчальні підручники, посібники, періодичні видання, довідники, нормативно-правові документи, словники, Інтернет-ресурси, матеріали конференцій, тощо

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ ДОКУМЕНТАЛЬНОЇ СПАДЩИНИ В ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ

1.1. Поняття та сутність документальної спадщини як об'єкта культурної пам'яті

1.2. Еволюція форм та методів популяризації документальної спадщини

РОЗДІЛ 2. ЦИФРОВЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ АРХІВНОЇ СПРАВИ

2.1. Роль цифрових технологій в архівній справі

2.2. Процес організації оцифрування архівних документів

2.3. Нормативно-правове забезпечення діяльності архівів в умовах цифрової трансформації

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ ДОКУМЕНТАЛЬНОЇ СПАДЩИНИ У ДЕРЖАВНОМУ АРХІВІ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ (ДАІФО)

3.1. Характеристика організаційної структури та діяльності архіву

3.2. Сучасний стан та особливості функціонування цифрових ресурсів архіву

3.3. Шляхи вдосконалення діяльності архіву щодо популяризації документальної спадщини у цифровому середовищі

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень):

рисунки – 4 ; таблиці – 2; додатки - 2.

6. Консультанти розділів роботи:

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Вступ	проф. Романишин Ю. Л.		
Розділ 1, 2, 3	проф. Романишин Ю. Л.		
Висновки	проф. Романишин Ю. Л.		
Перелік використаних джерел	проф. Романишин Ю. Л.		

7. Дата видачі завдання: 03 жовтня 2025 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

<i>№ з/п</i>	<i>Назва етапів магістерської роботи</i>	<i>Термін виконання етапів роботи</i>	<i>Примітка</i>
1	Вибір теми магістерської роботи та обґрунтування її актуальності	до 03.10.2025	виконано
2	Визначення об'єкта, предмета, мети, завдань та методів дослідження	до 05.10.2025	виконано
3	Складання попереднього плану магістерської роботи	до 08.10.2025	виконано
4	Пошук і відбір літератури по темі магістерської роботи, складання списку використаних джерел	10.10.2025 – 15.10.2025	виконано
5	Аналітико-синтетичне опрацювання літератури до теми роботи	16.10.2025 – 20.10.2025	виконано
6	Написання тексту магістерської роботи відповідно до її структури:	20.10.2025 – 25.11.2025	виконано
	6.1 Написання першого розділу	20.10.25 – 31.10.25	виконано
	6.2 Написання другого розділу	01.11.25 – 16.11.25	виконано
	6.3 Написання третього розділу	17.11.25 – 25.11.25	виконано
7	Написання вступу до теми магістерської дослідження	26.11.2025 – 27.11.2025	виконано
8	Підготовка графічних матеріалів чи іншого унаочнення	28.11.2025 – 29.11.2025	виконано
9	Формулювання висновків до кожного із розділів дослідження	30.11.2025 – 01.12.2025	виконано
10	Оформлення кінцевого списку використаних джерел та додатків	01.12.2025 – 02.12.2025	виконано
11	Оформлення та попередній захист магістерської роботи	03.12.2025	виконано
12	Внесення коректив та кінцеве редагування магістерської роботи	05.12.2025	виконано
13	Реєстрація магістерської роботи на кафедрі	15.12.2025	виконано
14	Захист магістерської роботи	23.12.2025	виконано

Студент

Марія КУЦЬ

Керівник роботи

Христина ВІНТОНІВ

АНОТАЦІЯ

Куць М. О. Популяризація національної документальної спадщини в цифровому середовищі (на прикладі Державного архіву Івано-Франківської області). ІФНТУНГ, 2025. 85 с.

Магістерська робота на здобуття освітнього ступеня магістра за освітньо-професійною програмою «Інформаційний інжиніринг та соціальні комунікації», спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу. Івано-Франківськ, 2025.

У магістерському дослідженні висвітлено теоретичні аспекти документальної спадщини та визначено її ключові поняття та суть; розглянуто еволюцію форм та методів популяризації документальної спадщини. Висвітлено роль цифрових технологій в архівній справі, описано процес організації оцифрування архівних документів та охарактеризовано нормативно-правове забезпечення діяльності архівів в умовах цифрової трансформації.

У практичній частині роботи проаналізовано організаційну структуру та основні напрями діяльності Державного архіву Івано-Франківської області, що дозволило виявити ключові аспекти його функціонування та розвитку. Здійснено аналіз наявного стану цифрових ресурсів архіву в Державному архіві Івано-Франківської області. Розроблено рекомендації для вдосконалення діяльності архіву щодо популяризації документальної спадщини у цифровому середовищі та доступності архівних ресурсів для користувачів.

Ключові слова: популяризація, документальна спадщина, цифрові ресурси.

ABSTRACT

Kuts M. Popularization of national documentary heritage in the digital environment (on the example of the State Archive of the Ivano-Frankivsk Region). IFNTUNG, 2025. 85 p.

Master's thesis for obtaining the educational master's degree under the educational and professional program «Information Engineering and Social Communications», specialty 029 «Information, Library and Archival Science». Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas. Ivano-Frankivsk, 2025.

The master's research highlights the theoretical aspects of documentary heritage, identifying its key concepts and essence, and considers the evolution of forms and methods for popularising documentary heritage. The role of digital technologies in archival work is highlighted, the process of organising the digitisation of archival documents is described, and the regulatory and legal support for the activities of archives in the conditions of digital transformation is characterised.

In the practical part of the work, the organisational structure and central areas of activity of the State Archives of Ivano-Frankivsk region were analysed, which allowed for the identification of key aspects of its functioning and development. An analysis of the current state of digital archive resources in the State Archives of the Ivano-Frankivsk region was carried out. The recommendations were developed to improve the activities of the archive, with a focus on the popularisation of documentary heritage in the digital environment and the accessibility of archival resources for users.

Keywords: popularization, documentary heritage, digital resources.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ ДОКУМЕНТАЛЬНОЇ СПАДЩИНИ В ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ..	11
1.1. Поняття та сутність документальної спадщини як об'єкта культурної пам'яті.....	11
1.2. Еволюція форм та методів популяризації документальної спадщини.....	18
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	26
РОЗДІЛ 2. ЦИФРОВЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ АРХІВНОЇ СПРАВИ	28
2.1. Роль цифрових технологій в архівній справі.....	28
2.2. Процес організації оцифрування архівних документів.....	35
2.3. Нормативно-правове забезпечення діяльності архівів в умовах цифрової трансформації.....	43
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2	49
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ ДОКУМЕНТАЛЬНОЇ СПАДЩИНИ У ДЕРЖАВНОМУ АРХІВІ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ (ДАІФО)	51
3.1. Характеристика організаційної структури та діяльності архіву....	51
3.2. Сучасний стан та особливості функціонування цифрових ресурсів архіву.....	56
3.3. Шляхи вдосконалення діяльності архіву щодо популяризації документальної спадщини у цифровому середовищі.....	60
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3	66
ВИСНОВКИ	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	73
ДОДАТКИ	79

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Популяризація національної документальної спадщини в цифровому середовищі сьогодні є надзвичайно актуальною темою. В умовах швидкого розвитку інформаційних технологій та глобальної цифровізації знання та історична пам'ять набувають нових форм існування. Цифрові ресурси створюють можливості для збереження унікальних архівних матеріалів та забезпечують доступ до них широкого кола користувачів, включаючи не лише фахівців, а й людей, зацікавлених у власній історії та культурі. Такий доступ сприяє формуванню національної самосвідомості та зміцненню культурної ідентичності, оскільки дозволяє людям краще розуміти минуле своєї країни та власну роль у його розвитку.

У сучасному світі, де глобалізація та цифрові комунікації набувають все більшого значення, традиційні підходи до збереження та популяризації документальної спадщини стають недостатніми. Інтернет та цифрові платформи відкривають нові можливості для широкого поширення історичних матеріалів і дозволяють представити їх у більш доступній, інтерактивній та зрозумілій формі. Завдяки цьому навіть складні історичні факти та події можуть бути представлені так, щоб зацікавити сучасного користувача і підвищити його інтерес до вивчення історії.

Особливу актуальність популяризація документальної спадщини набуває в умовах соціально-політичних змін та воєнних загроз, коли ризик втрати цінних матеріалів є високим. Документи та архівні фонди зберігають інформацію про важливі події, соціальні процеси та культурні трансформації, які визначали розвиток країни. Збереження цих матеріалів у цифровому середовищі гарантує, що історична пам'ять не буде втрачена, а знання про минуле залишаться доступними для майбутніх поколінь.

Таким чином, популяризація національної документальної спадщини в цифровому середовищі є не лише засобом збереження історичної пам'яті, а й потужним інструментом культурного розвитку країни. Вона сприяє формуванню усвідомленої національної ідентичності, підтримує розвиток освіти та науки, а також відкриває нові перспективи для презентації української історії на міжнародному рівні. Цифровізація та активне поширення архівних матеріалів стають невід'ємною складовою сучасної культурної політики та довгострокової стратегії збереження національної спадщини.

Теоретична основа дослідження. Теоретичні аспекти популяризації документальної спадщини вивчали дослідники: Н. А. Бачинська, В. В. Бездрапко, Я. С. Калакура, І. Б. Матяш, А. Моргун, К. Є. Новохатський, С. В. Олійник, М. Палієнко, Л. Ф. Приходько, тощо. Науковими дослідженнями цифрових технологій та процесу оцифрування займалися дослідники: Л. Божук, М. Боздоган'ян, Х. М. Вінтонів, Г. М. Дергачова, О. В. Кириленко, К. О. Логвіненко, В. Петрович, В. І. Саранча, О. М. Тур та інші.

Мета дослідження – проаналізувати популяризацію національної документальної спадщини в цифровому середовищі Державного архіву Івано-Франківської області та запропонувати можливі шляхи її вдосконалення.

Об'єкт дослідження – популяризація національної документальної спадщини в цифровому середовищі.

Предмет дослідження – використання цифрових технологій для популяризації документальної спадщини Державного архіву Івано-Франківської області.

На основі сформульованих мети, об'єкта та предмета дослідження ставимо такі **завдання**:

- окреслити поняття та сутність документальної спадщини як об'єкта культурної пам'яті;
- розглянути еволюцію форм та методів популяризації документальної спадщини;
- висвітлити роль цифрових технологій в архівній справі;

- описати процес організації оцифрування архівних документів;
- охарактеризувати нормативно-правове забезпечення діяльності архівів в умовах цифрової трансформації;
- подати загальну характеристику організаційної структури та діяльності Державного архіву Івано-Франківської області;
- здійснити аналіз наявного стану цифрових ресурсів архіву;
- розробити та окреслити шляхи вдосконалення діяльності архіву щодо популяризації документальної спадщини у цифровому середовищі.

Методи дослідження. У процесі дослідження були використанні загальнонаукові методи пізнання, такі як накопичення, вивчення та систематизація фактів, що використовувалися при підборі необхідних джерел інформації. Окрім цього використано науково-описовий метод, за допомогою якого створено теоретичну частину магістерської роботи. Застосування порівняльного методу та методу аналізу допомогло охарактеризувати сучасний стан та особливості функціонування цифрових ресурсів архіву та обґрунтувати шляхи вдосконалення діяльності архіву щодо популяризації документальної спадщини у цифровому середовищі в Державному архіві Івано-Франківської області.

Джерельна база дослідження. У роботі використовувалися навчальні підручники, посібники, періодичні видання, нормативно-правові документи, монографії, словники, Інтернет-ресурси, матеріали науково-практичних конференцій, тощо. Матеріалом для дослідження стали статті з таких наукових журналів та посібників: «Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія», «Архіви України», «Культурологічний альманах», тощо.

Апробація. Результати магістерського дослідження були представлені та обговорені на V Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції молодих учених та студентів "Міждисциплінарні дослідження науки XXI століття" (ВНЗ "Університет економіка та права "КРОК", 1 грудня 2025 р., м. Київ).

Практичне значення дослідження полягає у тому, що його результати можуть бути використані для вдосконалення роботи в напрямі цифровізації та популяризації документальної спадщини, забезпечення швидкого і зручного доступу користувачів та дослідників до архівної інформації незалежно від місця перебування, а також для підвищення рівня поінформованості суспільства про Державний архів Івано-Франківської області.

Структура та обсяг роботи. Логіка проведеного дослідження зумовила структуру роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів (восьми підрозділів) та висновків, списку використаних джерел (загальна кількість джерел – 63, з них чотири – англійською мовою). У роботі вміщено 4 рисунка та 2 таблиці. Положення основного тексту доповнює матеріал, викладений в двох додатках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ ДОКУМЕНТАЛЬНОЇ СПАДЩИНИ В ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ

1.1. Поняття та сутність документальної спадщини як об'єкта культурної пам'яті

Документальна спадщина є важливою частиною культурної пам'яті, тому що вона зберігає сліди минулого та передає їх наступним поколінням. Вона допомагає зрозуміти, як проживало суспільство, які події відбувалися та як розвивалася держава. Завдяки їй можна не лише відтворити факти, але й краще відчувати дух певної епохи. Вона також дає можливість простежити розвиток культурних традицій і суспільних цінностей у різні історичні періоди. У сучасних умовах документальна спадщина стає ще більш значущою, адже цифрові технології відкривають нові шляхи для її доступності та збереження. Тому вивчення сутності документальної спадщини має важливе значення для її збереження та популяризації та культурного розвитку суспільства.

У словнику української мови, вказано, що спадщина – це явища культури, науки, побуту, тощо, що залишилися від попередніх часів, від попередніх діячів [49].

У праці «Збереження цифрової культурної спадщини – імператив ХХІ століття» Л. Ф. Приходько вказує, що документальна спадщина – це сукупність документів або груп документів, що мають цінність для культури, країни або людства в цілому, їх пошкодження чи втрата призводять до згубного культурного зубожіння [27, с. 77].

У праці «Документальна спадщина як складова культурних цінностей і культурної спадщини» О. М. Рибачок вказує, що документальна спадщина – це предмет зберігання переважно в архівах, бібліотеках (частково в музеях) і складається як з унікальних, так і з масових джерел політичної історії, економічної, інтелектуальної та духовної сфер суспільства [43, с. 88].

У документі 38 сесії Генеральної конференції Організації Об'єднаних Націй (ООН) «Рекомендація щодо забезпечення збереження та доступу до документальної спадщини, у тому числі, в цифровій формі» зазначається, що документальна спадщина – це окремі документи або групи документів, що мають значну і тривалу цінність для суспільства, культури, держави або людства в цілому, а пошкодження або їх втрата мали б шкідливі та згубні наслідки [60].

Суть документальної спадщини полягає в тому, що вона охоплює різноманітні види джерел, які зберігають зафіксовані свідчення про історичні події, суспільні процеси та культурний розвиток. Такі матеріали є важливими носіями колективної пам'яті, оскільки передають інформацію про досвід попередніх поколінь і забезпечують можливість для подальших досліджень та інтерпретацій. Вона виступає матеріалізованим носієм національної ідентичності, забезпечує збереження та залучення до соціального розвитку духовної спадщини людства та національної пам'яті народу, що формувалися історично, підтримуючи спадкоємність культурних традицій та національного контексту державотворчого процесу [43, с. 88].

Як об'єкт культурної пам'яті, документальна спадщина наголошує, що історичний досвід нації зберігається не лише у видимих пам'ятках культури, а й у письмових свідченнях, фотографіях, офіційних актах, щоденниках, листуванні та усних свідченнях. Саме вони дозволяють простежити динаміку розвитку соціальних інститутів, світоглядних орієнтирів і культурних практик. Збереження цих джерел вимагає комплексного підходу, який включає фізичне зберігання, оцифрування, реставрацію та науковий аналіз. Значну роль у цьому процесі відіграє фондознавство, адже воно забезпечує системне вивчення архівних фондів і сприяє передачі документальної пам'яті майбутнім поколінням. У сучасних умовах глобалізації та цифровізації фондознавство інтегрує традиційні методи роботи з документами та сучасні технології, забезпечуючи тим самим стійкість культурної спадщини в умовах викликів часу [21, с. 565].

Збереження національної документальної спадщини неможливе без налагодження архівної справи, яка забезпечує облік, охорону та систематизацію документів. Архіви створюють відповідні умови для тривалого зберігання матеріалів, що є культурною, юридичною та історичною цінністю для держави та суспільства. Тому, кожна людина хоча б раз у житті зверталася до архівів за інформацією або підтвердженням фактів. У людському розумінні, архівна справа – це пам'ять і історія українців, у загальному понятті – пам'ять держави, в особистих історіях – пам'ять людини, родини і сім'ї [18]. Таким чином, архівна справа виступає ключовим механізмом підтримки та передачі документальної спадщини наступним поколінням.

Історія української архівної справи почала формуватися разом із створенням перших органів влади, таких як суди, магістрати та земські установи. Виникла потреба в зберіганні інформації, яка підтверджувала різні документи: розпорядження, угоди, права на майно, тощо. Люди зосереджували увагу на грамотах, договорах і ділових паперах з юридичною та адміністративною цінністю. Вже тоді було сформовано розуміння архівації як процесу зберігання документів. Саме з цього моменту почали зберігатися всі матеріали, пов'язані з архівуванням. Згодом архіви стали постійними місцями зберігання різноманітних матеріалів. У них накопичувалися не лише офіційні папери, а й документи культурного та соціального характеру. Ці документи відображали умови життя на різних історичних етапах і сприяли розумінню розвитку державності, міст та суспільства в цілому [23].

У наступні століття архівна справа ставала більш упорядкованою та складною за структурою. Архіви почали збирати інформацію про управлінські, військові та соціальні аспекти життя, які мали велику історичну цінність. Пізніше архівна справа розвивалася завдяки державним реформам і поступово перетворювалася на професійну сферу діяльності. У ХХ столітті архіви набули статусу державних установ, які дотримуються чітких норм зберігання та обліку архівних матеріалів, а також належної підготовки спеціалістів архівної справи.

Сьогодні архіви акцентують увагу на інтеграції цифрових технологій у свою діяльність, оцифровуючи документи та представляючи їх в публічному доступі для ширшого кола користувачів. Іншими словами, сучасна архівна справа поєднує увагу до збереження історичної спадщини з потребами сучасного суспільства [23].

Архівні документи вважаються документальною спадщиною, оскільки вони містять у собі зафіксовані відомості про події, осіб, місця та інформацію, що служать доказом прийнятих рішень або здійснених дій. Ці документи допомагають зрозуміти контекст певних процесів, а також пояснюють причини й наслідки конкретних вчинків чи історичних подій [57]. Завдяки такій функції архівні документи не лише зберігають унікальні свідчення минулого, але й підтримують розвиток культурної пам'яті суспільства. Вони становлять основу для досліджень та передачі знань наступним поколінням.

У праці «Типологія документа» Г. М. Швецова-Водка вказує, що документ – це матеріальний об'єкт, створений людиною спеціально для передачі інформації в суспільстві [56, с. 10].

В академічному тлумачному словнику української мови зазначено, що документ – це діловий папір, що посвідчує певний юридичний факт, підтверджує право на що-небудь, служить доказом чого-небудь [45].

У праці «Архівознавство» Я. С. Калакури та І. Б. Матяш вказують, що архівний документ – це документ, що зберігається або підлягає зберіганню в архіві з метою забезпечення потреби в ретроспективній документній інформації або через його значущість для власника [13, с. 320].

В українській бібліотечній енциклопедії зазначено, що архівний документ – документ незалежно від його виду, виду матеріального носія інформації, місця, часу створення і місця зберігання та форми власності на нього, що припинив виконувати функцію, заради якої був створений фізичними чи юридичними особами під час їхньої діяльності, однак, з огляду на його історичну, наукову, культурну цінність та як джерело ретроспективної інформації підлягає постійному або тимчасовому зберіганню [51].

У праці «Архівістика: термінологічний словник» К. Є. Новохатський зазначає, що архівний фонд – це комплекс документів, пов'язаних між собою, що утворилися в результаті діяльності певної установи або особи [22].

Архівні фонди становлять цілісну систему документів, у яких зосереджено важливі свідчення про минуле суспільства. Їх склад становлять офіційні документи, які також містять колекції закритих описів та приватних записів. Це робить архівні ресурси основою історичної реальності та дозволяє вченим проникнути у життєві процеси минулого. Особливе місце в архівних фондах займають політичні та культурні документи, які дозволяють зберігати риси національної ідентичності, а також зрозуміти та порівняти розвиток суспільства за різні історичні періоди. Архівні фонди забезпечують процес дослідження для подальшого вивчення історичного свідомості та його передачі для майбутніх поколінь.

Процес накопичення матеріалів в архівах дозволяє створювати історичну безперервність та підтримує культурну самоідентифікацію громадян. В цьому зв'язку архівна спадщина має велике значення, адже воно стосується питання збереження духовної основи держави. Національна ідентичність базується на відчутті певної культурної спільноти та її історичної території спільних цінностей і світоглядних орієнтирів. Документи, які зберігають автентичну історичну інформацію, дозволяють краще зрозуміти власну історію та переосмислити минулі події у сучасному контексті, а також становлять підґрунтя для відповідального ставлення до історичної пам'яті й культурної спадщини суспільства [48, с. 150].

Архівні документи включають різні види матеріалів: організаційно-розпорядчі папери, матеріали установ, фото-фонди, кіно-фонди, електронні колекції та усні джерела. Кожен із них дозволяє відтворити певний аспект минулого, тому що під час формування документів фіксувався хід суспільного розвитку. Особисті фонди демонструють історії людей та родин, державні документи розкривають державні процеси та структуру управління. Візуальні матеріали роблять інформацію об'єктивнішою, оскільки поєднують

інформаційні та культурні деталі. Об'єднання різних видів джерел дозволяє сформулювати картину минулого. Такі матеріали сприяють збереженню колективної пам'яті та впливають на становлення суспільства у майбутньому.

В умовах сучасних викликів особливо актуальною є проблема збереження та охорони архівних фондів. Спричинені ситуації збройного конфлікту та загрози знищення роблять обов'язковою потребу системного захисту архівних документів. Документи українських архівів складаються із надзвичайно цінних та інформативних джерел історії українського та інших народів, які проживали на території України, протягом багатьох століть. Вони дозволяють відтворити історичні процеси, побачити закономірності національного розвитку, що формували суспільний, духовний і політичний простір нашої країни. Такі документи потребують особливого підходу до збереження, оскільки вони є основою для дослідження державотворчих процесів. У разі втрати, вже ніхто не зможе їх відновити, тому це приведе до неможливості вивчення минулого українського народу. Тому зберігання архівних матеріалів є одним із пріоритетних напрямів в державній політиці України, щодо збереження національної спадщини [25, с. 13].

У сучасних умовах особливо актуальним, також є питання захисту документів від руйнування та незаконного вивезення. Архівні установи намагаються привернути увагу суспільства до історичної пам'яті публікуючи цінні документальні свідчення на власних ресурсах. У теперішні часи основним завданням архівістів є посилення захисту своєї діяльності як охоронців від вивезення і руйнування національних цінностей. Крім того, життєво важливе демонструвати громадськості відповідальне ставлення до документальної спадщини, щоб забезпечити доступність кільком наступним поколінням. Також серед пріоритетів стає важливою співпраця архівів та навчальних закладів для поширення обізнаності про документи [25, с. 31].

Важливою частиною діяльності архівів є також створення передумов доступу громадян до документів. Архівні фонди повинні не лише зберігатися фізично, але й бути доступними для дослідників, студентів і громадськості.

Цифрова трансформація полегшує цей процес, оскільки перетворює традиційні форми документів у ресурси, що передаються електронним шляхом. Це дозволяє захистити інформацію від фізичних пошкоджень, а також збільшити аудиторію користувачів. Крім того, цифрові ресурси надають змогу швидко знаходити інформацію, що надзвичайно позитивно позначається на ефективності використання архівних документів. Онлайн-доступ також підтримує розвиток освітніх та наукових проєктів, оскільки забезпечує безкоштовний доступ до роботи з документами незалежно від місця перебування. Тому, цифрові технології зумовили безпрецедентні умови доступу до інформаційних ресурсів та надбань національної документальної спадщини, а також слугують засобом її збереження [26, с. 42].

Разом із цифровими методами збереження продовжують використовуватися й традиційні засоби, що охоплюють реставраційні роботи, профілактику пошкоджень та постійний контроль умов зберігання. Поєднання сучасних цифрових технологій і класичних підходів формує цілісну систему охорони архівних фондів. Це має особливе значення для матеріалів, що відзначаються високою історичною цінністю або перебувають у вразливому фізичному стані. Документні фонди залишається ключовою основою для підтримання стійкого збереження документальної спадщини суспільства. Цей підхід дозволяє забезпечити довгострокове функціонування архівних ресурсів та сприяє їх ефективному використанню у майбутньому [21, с. 565].

Сьогодні активізується взаємодія архівної справи з міжнародними організаціями у зв'язку з інтеграцією дослідницьких практик і підвищення стандартів збереження документів. Міжнародне співробітництво дозволяє активніше залучатися до сучасних напрямків роботи з документами та надає можливість користуватися новітніми технологіями. Одним із ключових напрямів є інтеграція українських архівів у міжнародні інформаційні системи та бази даних. Це сприяє розширенню можливостей для збереження та використання документів, розвитку довгострокової професійної співпраці у міжнародних дослідженнях, глибшому усвідомленню української національної

спадщини у світовому середовищі. Міжнародне співробітництво стимулює розвиток спільних проєктів і обмін професіоналізмом, що покращує збереження документальної спадщини у світі та Україні [3, с. 17].

Отже, архівні фонди й документи є важливою частиною культурної та історичної спадщини, оскільки вони дозволяють зберегти неперервність знань про минуле і служать підґрунтям для національної свідомості суспільства. Захист, реставрація та оцифрування архівних документів відкриває шлях для їх довічного зберігання та активного використання. Зусилля архівних установ спрямовані на захист культурних цінностей і поширення історичної інформації, що підсилює національну ідентичність. Таким чином архівні фонди стають не лише сховищем документів, а й основою для глибокого усвідомлення історичного шляху.

1.2. Еволюція форм та методів популяризації документальної спадщини

З розвитком суспільства з'явилася потреба не тільки в зберіганні документів, але й у забезпеченні їх доступності для дослідників і широкої аудиторії. Популяризація національної документальної спадщини відіграє важливу роль у формуванні історичної пам'яті та підвищенні інтересу суспільства до власного минулого. Вона допомагає донести цінність архівних документів до різних соціальних груп і сприяє усвідомленню їх значення для культурної та державної спадкоємності. Завдяки популяризації архіви перестають бути закритими установами і перетворюються на відкриті інформаційні центри.

На рис. 1.1 наведено різні форми популяризації документальної спадщини, а саме: фізичні виставки; публікаційна діяльність у друкованих виданнях; лекції, семінари та екскурсії; дні відкритих дверей та майстер-класи; використання різних медіа; науково-популярні видання; генеалогічні дослідження; співпраця з різними громадськими організаціями та оцифрування.

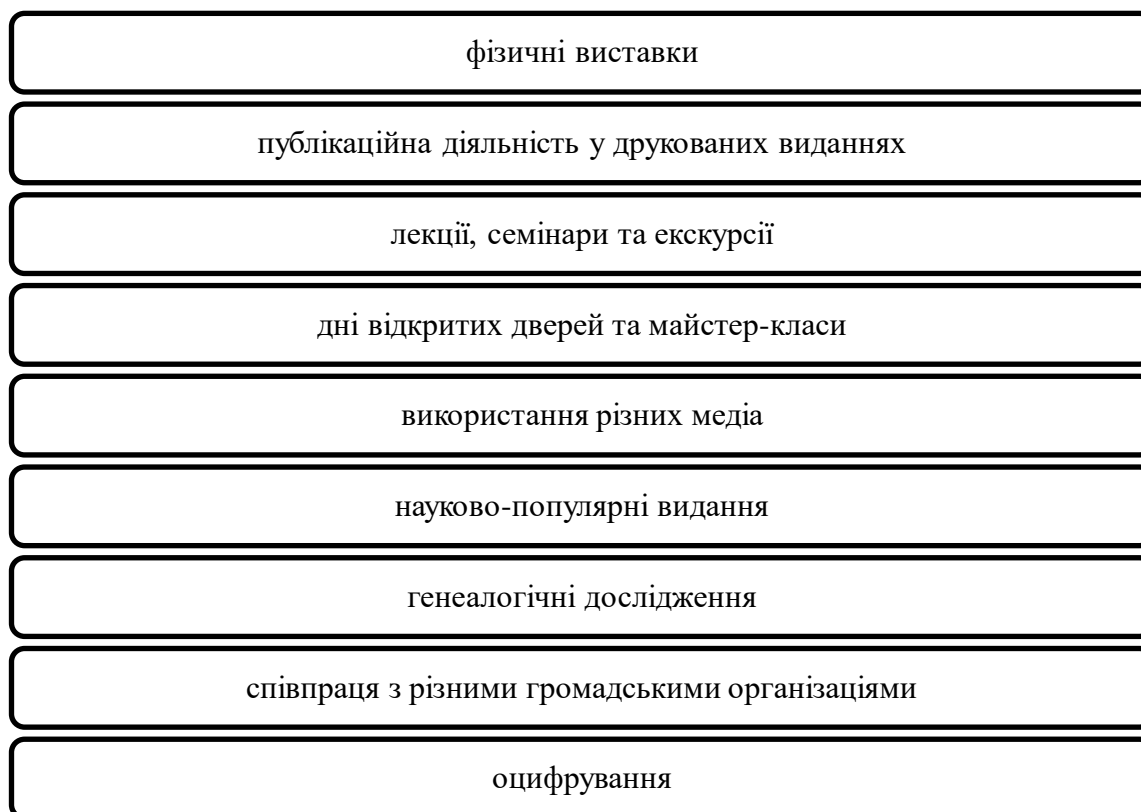

Рисунок 1.1 – Форми популяризації документальної спадщини

Одна з найстаріших форм популяризації національної документальної спадщини полягає у проведенні фізичних виставок, оскільки це дає можливість наочно демонструвати архівні матеріали широкому колу користувачів. Архіви, музеї та інші організації, використовуючи матеріали, створюють експозиції, на яких презентуються документи, їх копії, фотографії та інші артефакти, щоб люди могли самостійно ознайомитися з історією. Після закінчення виставки оригінали повертались на зберігання, проте ставали важливими джерелами історії. Відвідувачі мали змогу фіксувати інформацію про події минулого з документів. Часто експозиції супроводжувалися пояснювальними матеріалами, що робило їх зрозумілішими та доступнішими для різних категорій відвідувачів. Крім того, проводились обговорення та обмін думками щодо вражень після виставок, які стимулювали інтерес до національної культури та історії [23, с. 41].

Фізичні виставки також відіграють важливу роль у розвитку культурної освіти, забезпечуючи можливість відвідувачам порівнювати документи, сприймати їх сенс та глибше розуміти історичні події. Крім цього, виставки

стимулюють інтерес до культурної спадщини серед молоді, адже надають можливість безпосередньо ознайомитися з матеріалами, які їй належать.

Види виставок та їх пояснення представлені у табл. 1.1, що дає змогу наочно побачити різноманіття видів виставок та їхнє значення для популяризації документальної спадщини [44, с. 96].

Таблиця 1.1 – Види виставок для популяризації документальної спадщини

Вид виставки	Пояснення
Тематичні виставки	Присвячені окремій темі, події або історичному періоду. Документи підбираються так, щоб розкрити тему зрозуміло й послідовно для відвідувачів.
Фондові виставки	Демонструють документи з одного або кількох архівних фондів. Вони показують склад, зміст і цінність конкретних фондів архіву.
Звітні виставки	Підсумовують діяльність архіву за певний період. На них показують результати роботи зі збереження, опрацювання та використання документів.
Тимчасові виставки	Організуються на обмежений час, часто до пам'ятних дат або подій. Дозволяють швидко привернути увагу до актуальної теми.
Постійні виставки	Діють тривалий час і знайомлять відвідувачів з найціннішими документами. Вони формують загальне уявлення про архів і його колекції.
Ювілейні виставки	Присвячені річницям установ, подій або видатних осіб. Через документи показують значення ювілею для історії та культури.

Для більш глибокого ознайомлення з певними аспектами історії або специфічними архівними матеріалами, найбільшим попитом користуються тематичні та фондові виставки. Тематичні виставки зосереджуються на конкретних подіях, періодах або питаннях, що дозволяє відвідувачам легше усвідомити зміст документів та побачити логічний зв'язок між ними. У свою чергу, фондові виставки дозволяють демонструвати документи з одного або кількох фондів, підкреслюючи їх цілісність, історію виникнення та важливість у збереженні історичної пам'яті. Такі виставки сприяють кращому сприйняттю архівів та підвищують інтерес громадськості до документальної спадщини.

Звітні, тимчасові, постійні та ювілейні виставки виконують як інформаційну, так і освітню функцію. Звітні виставки показують, як архів працює впродовж певного періоду і як відбувається збереження та опрацювання документів. Тимчасові виставки швидко привертають увагу до актуальних тем або пам'ятних дат. У той же час постійні виставки формують загальне уявлення про архів та його найцінніші матеріали. За допомогою документів ювілейні виставки розкривають значення важливих дат і сприяють кращому розумінню історичних подій та постатей [44, с. 97].

Паралельно з виставками важливу роль відіграла публікаційна діяльність у друкованих виданнях, таких як книги, журнали, каталоги документів, збірники та довідники. Цей тип публікацій став ефективним засобом популяризації наукової роботи архіваріусів серед учених, студентів, дослідників та широкої аудиторії. Освітня також використовують ці видання для формування суспільного інтересу до навколишнього світу. Книги і збірники документів сприяють просвітленню суспільної свідомості, створюючи можливість адекватно підходити до історичних фактів тим, хто з різних причин не має можливості відвідати архів. Вони виконують освітню та виховну функцію, розширюючи коло людей, які цікавляться історією та документальною спадщиною [15, с. 20].

Пізніше з'явилися лекції, семінари та екскурсії, яких вважають традиційними способами популяризації документальної спадщини. Архіви запрошують студентів, активну молодь або будь-яких зацікавлених осіб, аби демонструвати документи та розповідати про їх історію. Все частіше організують екскурсії по сховищам та експозиціям, де представлені оригінали документів. Наприклад, Центральний державний історичний архів України в Києві проводить оглядові екскурсії, присвячені старовинним актовим книгам та історичним документам. Ці заходи забезпечують живий контакт між архівом і відвідувачами, роблячи історію більш відчутною та цікавою. Люди можуть ставити питання, вивчати зв'язок між минулими подіями та усвідомлювати, як культура формує історію країни. Лекції та семінари

допомагають спростити складні історичні факти, в той час як екскурсії надають можливість побачити все наживо. Таким чином, завдяки таких формам популяризації документальної спадщини архіви стають більш доступними для суспільства [55].

Дні відкритих дверей, а також майстер-класи є однією з ефективних форм популяризації документальної спадщини, оскільки вони дозволяють безпосередньо залучати людей до ознайомлення з архівами чи їхніми фондами. Дні відкритих дверей в архівах і бібліотеках надають можливість широкій аудиторії побачити те ж саме зсередини і зробити правильну висновок про значення документальної спадщини. Під час таких заходів показують оригінальні документи, забезпечують інформацією про умови зберігання, історію створення, практичне застосування та інше. Зазвичай виділяють документи, пов'язані з історією регіону, знаменитими подіями чи постатями, оскільки це забезпечує інтерес громадськості. Саме такі заходи забезпечують довіру до архівних установ, показуючи, що вони відкриті для суспільства.

Майстер-класи, як спосіб популяризації, є більш практичними та навчальними. Вони можуть бути присвячені роботі з архівними документами, основам пошуку матеріалів, читанню старих текстів та основним навичкам збереження тез. Відвідувачі стають учасниками, а не спостерігачами цього виду роботи з документальною спадщиною. Такий підхід є особливо цінним для молоді та студентів, оскільки допомагає сформувати інтерес до історії та усвідомити цінність документів як носіїв пам'яті [12, с. 125].

Ще одним традиційним способом популяризації національної документальної спадщини є використання різних медіа, таких як телебачення, радіо, газети, тощо. Працівники архівів або журналісти мають спеціальні рубрики або передачі, призначені для акцентування уваги громадськості на архівних документах. Це можуть бути мультимедійні та радіо або телепрограми, документальні стрічки та інші матеріали, що допомагали пояснити певну подію через архівні джерела, а саме через листи, фотографії, карти, свідчення. Популяризація документальної спадщини через ЗМІ сприяє

підвищенню обізнаності суспільства про історію та важливі події минулого. Вона дозволяє людям краще розуміти своє культурне надбання та цінність архівних матеріалів. Історичні дані об'єднують з розповіддю та створюють емоційний зв'язок, через що минуле стає близьким та зрозумілим. Крім того, такий розвиток подій сприяє більш широкому знайомству з пам'ятками минулого та підтримує інтерес до такого формату архівів у суспільстві [47, с. 45].

Архіви та культурні установи також розробляють науково-популярні видання для популяризації архівної спадщини. Це брошури, буклети, навчальні курси, путівники та каталоги, які зручно використовувати в навчальних закладах, університетах, на різних курсах та під час лекцій. Ці матеріали сприяють інтеграції документальної спадщини в освітній процес, роблячи її доступною та корисною для тих, хто не є професійними істориками або архівістами, але проявляє інтерес до історії. Вони пояснюють зміст документів, їх історію створення та значення для нашого суспільства. У таких виданнях іноді наводяться біографічні довідки про відомих особистостей, огляд подій і рекомендації щодо самостійного вивчення. Часто публікуються ілюстрації, карти, спрощені схеми та коментарі, щоб більше людей могли ознайомитися з конкретними документами. Дані видання також сприяють формуванню історичної свідомості та розвитку критичного мислення через роботу з джерелами і аналіз інформації. Ці видання можуть зацікавити молодь вивченням історії та продемонструвати практичне застосування архівних документів у сучасному житті [15, с. 21].

Співпраця архівів з різними громадськими організаціями також є важливою формою популяризації документальної спадщини, оскільки поєднує професійні ресурси архівів з ініціативами та аудиторією громадського сектора. Така партнерська взаємодія дає змогу організовувати спільні заходи, виставки, круглі столи та освітні програми, що допомагають ширшій аудиторії ознайомитися з історією та впливом архівних документів. Наприклад, Державна архівна служба України підписала меморандуми про співпрацю з

Українською асоціацією усної історії та кількома іншими громадськими організаціями для обговорення і популяризації тем усної історії та національної документальної спадщини.

Вищевказані ініціативи, крім розширення доступу до джерел, також залучають до вивчення волонтерів, молодь і дослідників за межами професійних архіваріусів, що підсилює суспільний інтерес до архівної справи. Крім того, співпраця з громадськими організаціями дозволяє архівам виходити за рамки традиційної діяльності та користуватися новими форматами комунікації з суспільством. У спільних проєктах архівні документи стають частиною культурних, освітніх та соціальних ініціатив, що робить їх більш зрозумілими та актуальними для різних груп населення. Такий підхід сприяє створенню відповідального ставлення до збереження документальної спадщини та усвідомленню її цінності для майбутніх поколінь [39, с. 33].

Іншим важливим способом популяризації документальної спадщини є генеалогічні дослідження, оскільки вони дають можливість розкрити історію окремої особи, родини або роду. У процесі роботи архівні документи офіційного і приватного характеру є ключовою ланкою. Вони містять найповнішу і достовірну інформацію про життя людей минулих поколінь та допомагають відновити невідомі раніше факти біографії. До таких документів належать метричні книги, сповідальні записи, посімейні документи, переписні відомості, акти, протоколи різних комісій, а також документи міської та селянської генеалогії [2, с. 51].

Використання різних видів документів дозволяє дослідити родинні зв'язки в генеалогії і скласти генеалогічне дерево або досьє про конкретного предка. Кожен документ доповнює інші, що дає змогу підтвердити чи спростувати важливі дати або події в житті сім'ї чи роду. Генеалогічний запит є письмовим зверненням до архівних установ або дослідників, що містить інформацію про особу, яка допомагає встановити родинні зв'язки або родовід. Це дозволяє відстежити історію роду чи окремих членів сім'ї, зрозуміти їх соціальні та професійні зв'язки, а також сприяє збереженню документальної

спадщини. Такий підхід дозволяє якісно ідентифікувати себе та зацікавлених у збереженні родових ліній, щоб пам'ять про минуле не зникла, а відкривалися аспекти історії [2, с. 53].

Таким чином, дослідження документів для складання родоводів є суттєвим інструментом популяризації документальної спадщини. Вона поєднує наукову та практичну діяльність, заохочує людей цікавитися історією своєї сім'ї та одночасно зберігає та поширює інформацію, що міститься в архівах.

Останніми десятиліттями технологічна революція посилила одну з ключових сучасних форм збереження і розповсюдження знань – оцифрування. Архівні установи намагаються забезпечити відкритий доступ до своїх матеріалів, створюючи цифрові колекції, електронні каталоги, онлайн-виставки, тощо. Люди з будь-якого куточка країни чи світу можуть легко переглядати документи, не виходячи з дому. Цифрові архіви надають доступ до культурної спадщини великої кількості користувачів, незалежно від їхнього місця проживання, що стає особливо важливим під час обмеження роботи фізичних установ. Це сприяє глибшому вивченню українцями своєї історії, традицій та мистецьких досягнень, а також розширює інтерес до документальної спадщини [17, с. 429].

Еволюція форм і методів популяризації документальної спадщини відображає поступові зміни у способах представлення важливих документів для суспільства. Спочатку документи були представлені в друкованих виданнях, на виставках, екскурсіях та днях відкритих джерел, доступних лише в спеціалізованих установах. Згодом до цього додалися радіо, телебачення та інші мас-медіа, що суттєво розширило аудиторію користувачів. Сьогодні популяризація відбувається у цифровому форматі, що збільшує кількість документів, доступних в Інтернеті. Це значно полегшує доступ до спадщини, водночас створюючи нові можливості для її збереження та поширення.

ВИСНОВКИ ДО ПЕРШОГО РОЗДІЛУ

Документальна спадщина є важливою складовою культурної пам'яті суспільства, адже вона зберігає свідчення про минуле та передає їх наступним поколінням. Саме завдяки документам можна відтворити історичні події, зрозуміти умови життя людей та особливості розвитку держави. Вони допомагають глибше усвідомити суспільні процеси, культурні традиції та цінності, що формувалися протягом тривалого часу. Документальна спадщина зберігає не лише офіційні факти, а й особисті історії, які доповнюють загальну картину минулого. Вона виступає важливим джерелом для наукових досліджень, освіти та формування історичної свідомості. Значну роль у збереженні цієї спадщини відіграють архіви, які забезпечують належний облік, охорону та систематизацію документів.

Архівні фонди об'єднують різноманітні матеріали, що відображають політичне, соціальне та культурне життя суспільства. Їх збереження сприяє підтриманню історичної безперервності та національної ідентичності. Документи дозволяють суспільству звертатися до досвіду попередніх поколінь і робити власні висновки. Втрата таких джерел призвела б до зменшення культурної пам'яті та ускладнила б розуміння історії. Саме тому охорона документальної спадщини є важливим завданням для держави й суспільства. У підсумку документальна спадщина виступає основою збереження історичної правди та культурної самобутності народу.

Популяризація документальної спадщини є важливим напрямом діяльності архівів та культурних установ. Вона сприяє збереженню історичної пам'яті та допомагає суспільству краще усвідомлювати власне минуле. Різні форми популяризації дозволяють донести цінність документів до широкого кола людей, незалежно від їх віку чи фаху. Завдяки цьому архіви перестають сприйматися як закриті установи і стають відкритими для громадськості. Фізичні виставки відіграють особливу роль, адже дають змогу безпосередньо

ознайомитися з документами та відчутти їх історичне значення. Публікаційна діяльність розширює можливості вивчення архівних матеріалів для тих, хто не має змоги відвідати архів особисто. Лекції, семінари та екскурсії сприяють живому спілкуванню між фахівцями та відвідувачами. Дні відкритих дверей і майстер-класи підвищують зацікавленість суспільства та формують довіру до архівних установ. Використання засобів масової інформації допомагає привертати увагу до важливих подій і документів минулого. Науково-популярні видання виконують освітню функцію та сприяють формуванню історичної свідомості. Співпраця з громадськими організаціями розширює аудиторію та залучає нові соціальні групи. Генеалогічні дослідження стимулюють особистий інтерес людей до архівних джерел. Усі ці форми взаємодоповнюють одна одну та посилюють ефективність популяризації. Вони допомагають зберегти зв'язок між минулим і сучасністю. Таким чином, популяризація документальної спадщини є необхідною умовою її збереження та передачі майбутнім поколінням.

РОЗДІЛ 2

ЦИФРОВЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ АРХІВНОЇ СПРАВИ

2.1. Роль цифрових технологій в архівній справі

Цифрові технології суттєво змінили роботу архівів, забезпечивши ширший доступ до документальної спадщини. Архіви сканують документи, фотографії, карти та інші матеріали, що дозволяє людям з будь-якого міста чи країни переглядати архіви без фізичного відвідування. Це сприяє активному використанню архівних ресурсів дослідниками, освітянами та громадськістю, розширюючи можливості для наукових та освітніх проєктів. Разом із тим, збільшення обсягу цифрових даних створює виклики щодо довгострокового зберігання та підтримки автентичності документів. Архіви повинні впроваджувати сучасні стандарти обробки та збереження електронних документів, а також забезпечувати кібербезпеку для захисту цінної інформації [1].

Використання цифрових технологій робить архівну інформацію більш доступною та прозорою. Матеріали, викладені у відкритий доступ, унеможливають їх приховування та монополізацію окремими дослідниками, що особливо важливо для документів про політичні репресії, історичні події та права людини. Крім того, цифрові копії допомагають зберігати оригінальні документи, зменшуючи їх фізичне навантаження і продовжуючи термін експлуатації унікальних фондів. Важливою відмінною рисою цифровізації архівної національної спадщини України є акцент на порятунку документів від знищення під час війни. Оцифровуються в пріоритеті ті документи, що знаходяться під найбільшою загрозою фізичного знищення чи викрадення, а також ті, що мають виняткову історичну цінність для національної пам'яті. Відтак цифровізація виступає ще й як інструмент захисту в умовах війни [53, с. 227].

Прискорення цифровізації архівів зумовлене низкою чинників. Законодавчо відкритий доступ до архівів радянських репресивних органів у 2015 році стимулював активне оцифрування історично важливих документів, зокрема матеріалів КГБ. У 2019 році новий керівник Державної архівної служби визначив цифровізацію одним із ключових пріоритетів, окресливши план оцифрування описів справ та автоматизації процесів роботи архівів. Це дозволило прискорити впровадження сучасних технологій у щоденну діяльність архівів та підвищити ефективність обслуговування користувачів. З 2020 року активно реалізуються міжнародні проєкти з оцифрування архівних фондів. Наприклад, угода Держархівслужби з корпорацією FamilySearch International дозволила створювати цифрові копії генеалогічно значущих документів НАФ України. Паралельно проводяться навчальні заходи для співробітників архівів щодо роботи з цифровими системами та стандартами обробки даних. Такі ініціативи сприяють розвитку архівної інфраструктури, забезпечують зручний доступ до інформації, підвищують рівень співпраці з користувачами як в Україні, так і за кордоном, а також сприяють інтеграції українських архівів у міжнародну цифрову спільноту [53, с. 225].

Завдяки цифровим технологіям архіви можуть оптимізувати роботу, впроваджувати нові методи обробки документів та підтримувати високий рівень автентичності інформації. Розширення доступу до оцифрованих архівів зміцнює колективну пам'ять суспільства та забезпечує можливість критичного осмислення історичних подій. Це створює нові перспективи для науки, освіти та громадської активності, роблячи архіви більш відкритими та інтерактивними для користувачів.

Для створення єдиного доступу до оцифрованих архівних матеріалів в Україні була розроблена програма «Міжархівний пошуковий портал», яка є ініціативою для забезпечення зручного та швидкого доступу до цифрових ресурсів різних архівів. Ця програма значно спрощує дослідження історії, культури та суспільного життя, а також сприяє збереженню архівних документів, оскільки користувачі можуть отримувати потрібну інформацію

онлайн, не ризикуючи пошкодженням оригіналів. Портал інтегрує дані з багатьох установ, що дозволяє ефективно працювати з документами з різних регіонів та тем [19].

На «Міжархівному пошуковому порталі» доступна інформація про 38 874 фонди, 57 622 описи, 985 608 справ та 18 818 595 цифрових зображень, що робить його потужним інструментом для науковців, студентів та всіх, хто цікавиться минулим країни. Користувачі можуть здійснювати пошук за різними критеріями, включаючи назви фондів, ключові слова, дату створення документів та інші параметри. Це значно скорочує час на пошук і підвищує точність отриманих результатів.

Програма також сприяє популяризації архівної спадщини, адже навіть ті користувачі, які не можуть відвідати архіви фізично, отримують можливість працювати з матеріалами онлайн. Це особливо важливо для дослідників із віддалених регіонів або з-за кордону. Портал дозволяє не лише знаходити документи, але й переглядати цифрові копії, що зберігають оригінальні дані та стан архівних матеріалів. Інтерфейс порталу розроблений з урахуванням потреб різних груп користувачів: від фахівців до аматорів історії. Він зрозумілий та доступний, що робить процес пошуку інтуїтивно зрозумілим. Крім того, платформа забезпечує можливість завантаження цифрових зображень та формування власних електронних колекцій для подальшого аналізу [19].

Однією з ключових функцій є міжархівний пошук, який дозволяє одночасно працювати з документами з різних архівів. Це дає змогу знаходити матеріали, які раніше потребували тривалого часу та численних відвідувань установ. Такий підхід підвищує ефективність наукових досліджень і забезпечує цілісне розуміння історичних подій та процесів.

Портал також є інструментом для підтримки прозорості та відкритості архівних даних, адже дозволяє громадськості ознайомлюватися з інформацією, що раніше була доступна лише спеціалістам. Це сприяє розвитку культури документального дослідження та підвищує значимість архівної справи у суспільстві [19].

Завдяки Міжархівному пошуковому порталу українські архіви інтегровані в єдину цифрову систему, що забезпечує сучасний рівень збереження, обліку та доступу до документальної спадщини. Програма дозволяє не лише охороняти матеріали від фізичного зношення, але й робить їх більш доступними для широкого кола користувачів, стимулюючи наукову та освітню діяльність у сфері історії та культури.

Онлайн-виставки та віртуальні експозиції є однією з ключових цифрових технологій, що активно використовуються для популяризації архівних документів у сучасному цифровому світі. Вони дозволяють широкій аудиторії переглядати документи, фотографії, карти та інші матеріали без фізичного відвідування архіву. Завдяки інтерактивним форматам користувачі можуть детально ознайомлюватися з експонатами, переглядати супровідні тексти, відео та мультимедійні матеріали, що робить процес знайомства з історією більш захопливим та доступним.

Архіви часто створюють онлайн-виставки на власних вебсайтах, які присвячені певним історичним подіям або ювілейним датам, що допомагає зберігати та популяризувати національну спадщину. Такі віртуальні експозиції дають змогу користувачам не лише переглядати документи, але й досліджувати їхній контекст та взаємозв'язки з іншими джерелами. Це особливо корисно для науковців, студентів та всіх, хто цікавиться історією, оскільки дозволяє проводити дослідження дистанційно та ефективно. Важливо, що онлайн-виставки не обмежуються лише статичними зображеннями документів. Вони часто містять інтерактивні карти, хронології подій, тематичні добірки та мультимедійні презентації, що значно підвищує залученість аудиторії. Крім того, віртуальні експозиції дозволяють архівам залучати міжнародну аудиторію, що сприяє популяризації української історії та культури у глобальному контексті [62, с. 25].

Таким чином, цифрові технології онлайн-виставок та віртуальних експозицій значно розширюють доступ до архівних документів, роблять їх більш зрозумілими та привабливими для різних груп користувачів. Вони

виконують важливу роль у збереженні культурної пам'яті та освіти, допомагаючи сучасним користувачам досліджувати минуле через інтерактивні та інноваційні засоби.

Сайти та електронні сервіси також є важливими цифровими технологіями, які допомагають у популяризації архівних документів у сучасному цифровому світі. Багато архівів створюють власні веб-сайти з інтерактивними каталогами, базами даних і навчальними матеріалами, що дозволяє користувачам зручно знаходити необхідну інформацію. Через такі ресурси можна отримати консультації та користуватися пошуковими сервісами, що значно спрощує доступ до архівної спадщини для дослідників та широкої публіки. Крім цього, архівні сайти пропонують електронні довідники різноманітних видів, включаючи путівники та анотовані реєстри описів, а також цифрові зображення документів у форматі онлайн-виставок. Важливою складовою є науково-інформаційна робота працівників архіву, яка включає публікації та дослідження, доступні онлайн. Такі сервіси значно розширюють можливості доступу до документальної спадщини та сприяють її активному використанню у навчанні, дослідженнях та культурних проектах [5, с. 15].

Офіційний веб-портал "Архіви України" є яскравим прикладом цифрової трансформації архівної справи. Портал створено в рамках заходів з інформатизації архівної галузі і він містить великий масив різнопланових даних про документальну спадщину України. На сайті представлені огляди фондів, описи каталогів, картотеки та покажчики, що допомагають систематизувати та популяризувати архівні матеріали серед користувачів. Крім цього, портал надає можливість замовляти електронні копії документів та отримувати консультації онлайн, що значно полегшує роботу дослідників. Він також підтримує інтерактивні сервіси для навчання та ознайомлення з архівними ресурсами, сприяючи підвищенню доступності інформації для широкої аудиторії [24]. Таким чином, портал поєднує функції інформаційного ресурсу та освітньої платформи, забезпечуючи комплексний підхід до популяризації архівної спадщини.

Таким чином, сайти та електронні сервіси як цифрові технології відіграють ключову роль у популяризації архівних документів, забезпечуючи зручний доступ до інформації, інтерактивне ознайомлення з фондами та підтримку наукової діяльності в цифровому середовищі.

Цифрові технології сьогодні охоплюють широкий спектр інструментів та рішень, що змінюють спосіб збереження, обробки та доступу до інформації у всіх сферах, включно з архівною справою. Ці технології дозволяють оцифровувати великі масиви документів, створювати електронні бази даних, забезпечувати пошук за змістом та автоматичне створення метаданих, що значно підвищує оперативність обробки інформації та робить архівні фонди доступнішими для користувачів і дослідників в цифровому середовищі. Важливим аспектом цифрових технологій є їхня здатність інтегрувати різні інструменти для роботи з текстами, зображеннями та даними, що активно досліджується в архівній науці та професійній практиці.

Штучний інтелект є складовою частиною цифрових технологій і становить собою набір алгоритмів та методів, які імітують деякі аспекти людського мислення та автоматично виконують складні обчислювальні завдання. У контексті архівної роботи штучний інтелект допомагає розпізнавати тексти на відсканованих документах, у тому числі рукописних, автоматично створювати описи та класифікацію документів, а також робити пошук за змістом більш точним і швидким, що значно прискорює доступ до джерел та роботу дослідників. Завдяки ШІ архівні документи стають більш доступними у цифровому світі, бо ці технології здатні обробляти великі обсяги інформації та створювати нові можливості для інтерпретації й популяризації культурної спадщини [61, с. 5].

Чат-боти та автоматизовані помічники стали важливим інструментом у сучасних архівах, допомагаючи популяризувати архівні документи у цифровому світі. Вони інтегруються в сайти та месенджери архівних установ і дозволяють користувачам швидко знаходити потрібні документи, ставити запитання та отримувати підказки щодо користування сервісами. Завдяки

цьому значно спрощується процес взаємодії між архівістами та відвідувачами, роблячи доступ до інформації більш зручним та ефективним. Дослідження показують, що використання чат-ботів у культурних та освітніх установах підвищує рівень залученості користувачів та стимулює інтерес до архівних ресурсів. Інформаційні технології у поєднанні з автоматизованими помічниками значно оптимізують роботу архівістів. Вони допомагають швидко обробляти запити, упорядковувати документи та вести точний облік фондів, що підвищує організованість архіву. Завдяки цьому архівні установи можуть ефективніше обслуговувати користувачів та надавати якісні послуги у цифровому форматі [61, с. 181].

Чат-боти також виконують освітню та просвітницьку функцію, пояснюючи історичний контекст документів та пропонуючи тематичні добірки для користувачів. Це дозволяє залучати широку аудиторію, включно з молоддю, та формувати більш активну взаємодію з архівними матеріалами. Автоматизовані помічники можуть адаптуватися до запитів користувачів, підказуючи найефективніші способи пошуку інформації та розширюючи доступ до документальної спадщини [63, с. 4]. Таким чином, застосування чат-ботів та автоматизованих помічників у архівах не лише полегшує роботу працівників, але й сприяє популяризації документів у цифровому світі. Вони забезпечують швидкий доступ до інформації, підвищують якість обслуговування та роблять архівні ресурси більш привабливими та доступними для широкого кола користувачів.

Розвиток цифрових технологій суттєво змінив спосіб, яким архіви взаємодіють із суспільством. Особливу роль у цьому процесі відіграють соціальні мережі, ставши ефективним засобом популяризації документальної спадщини та взаємодії з широкою аудиторією.

Соціальні мережі відкрили нові можливості для архівів у комунікації з користувачами, які раніше могли ознайомитися з документальною спадщиною лише безпосередньо у читальних залах чи на виставках. Сьогодні архівні установи активно використовують такі платформи, як Facebook, Instagram,

Twitter та YouTube, для презентації історичних документів, фотографій і відеоматеріалів, а також для створення тематичних дописів і коротких відео. Завдяки простій та зрозумілій формі подачі інформації архівний контент стає доступним не лише науковцям, а й широкому колу користувачів, зокрема молоді. Аналіз діяльності українських та зарубіжних архівів у соціальних мережах свідчить, що більшість установ мають активні офіційні сторінки, через які інформують про свою роботу, нові надходження та пам'ятні дати. Соціальні медіа забезпечують двосторонню комунікацію, дозволяючи користувачам коментувати, ставити запитання та ділитися матеріалами. Це сприяє формуванню позитивного іміджу архівів, підвищує інтерес до історії та культурної пам'яті й допомагає усвідомити суспільну цінність документальної спадщини [4, с. 19].

Отже, цифрові технології кардинально трансформували архівну справу, зробивши документальну спадщину більш доступною, відкритою та захищеною. Вони не лише спрощують доступ до архівних матеріалів для широкого кола користувачів, а й сприяють збереженню оригіналів та підвищенню прозорості історичної інформації. Розвиток онлайн платформ, електронних сервісів та міжархівних ресурсів підсилює наукові, освітні та суспільні можливості архівів. У підсумку цифрові архіви стають важливим чинником формування колективної пам'яті.

2.2 Процес організації оцифрування архівних документів

Оцифрування архівних документів є важливим напрямом сучасної архівної діяльності, який спрямований на збереження та впорядкування документальної спадщини. Цей процес дає змогу зменшити використання оригіналів документів і тим самим запобігти їх пошкодженню. Організація оцифрування потребує чіткого планування та дотримання певної послідовності дій. Усе це робить процес оцифрування складним, але необхідним для ефективної роботи архівів.

Поняття «оцифрування» відносяться до процесів перетворення аналогової інформації в цифровий формат, що дозволяє зберігати, обробляти, передавати та аналізувати дані за допомогою комп'ютерних технологій. Дане поняття відіграє важливу роль у подальшому розвитку сучасного суспільства та економіки, забезпечуючи продуктивний, швидкий та зручний доступ до інформації для розвитку нових цифрових сервісів і продуктів, а також стимулює інновації та створює нові можливості для розвитку різних галузей. У табл. 2.1 представлені поняття «оцифрування», які подають вчені у своїх працях.

Таблиця 2.1 – Поняття оцифрування

Поняття	Автор	Визначення
Оцифрування	Тлумачний словник української мови	– переведення інформації в цифрову форму [49].
	М. С. Міхровська	– процес від підготовки та перетворення до представлення та архівування документів усіх видів у цифровий формат [20, с.128].
	Що таке оцифрування простими словами?	– опис об'єкта, зображення або аудіо-відеосигналу (в аналоговому вигляді) у вигляді набору дискретних цифрових вимірів (вибірок) цього сигналу/об'єкта, за допомогою тієї чи іншої апаратури, тобто переведення його в цифровий вигляд, придатний для записи на електронні носії [58].

Таким чином, «оцифрування» є найпростішим способом оптимізувати роботу, оскільки можливості використання документів у аналоговій формі обмежена – обробляти, аналізувати та систематизувати їх може лише людина (наприклад, обробка звітності, формування на її базі звітів). Тоді як цифрова форма будь-яких даних дозволяє автоматизувати процеси. Це сприяє підвищенню ефективності управління, зменшенню часу на виконання завдань і зниженню ймовірності помилок через вплив людського фактору. Таким чином, цифрові дані дозволяють пришвидшити робочі процеси, зробити їх більш точними, об'єктивними та доступними, що дозволяє зменшити витрати часу та ресурсів на пошук необхідної інформації в різних сферах діяльності [8, с. 283].

Оцифрування вплинуло на всі сфери архівної справи і призвело до того, що її складові, насамперед документні інформаційні ресурси, стали доступними в цифровій формі. Це створило нові можливості зберігання та використання електронних джерел. Оцифрування є одним із ключових пріоритетів Державної архівної служби України, оскільки покликане не лише задовольнити інформаційні потреби суспільства, а й сприяти підвищенню якості роботи та конкурентоспроможності всієї архівної системи [16, с. 267].

Активне оцифрування архівних документів в Україні зумовлене не лише зростанням кількості електронних матеріалів, а й реальною загрозою їх пошкодження або повної втрати через воєнні дії. Впродовж останніх років країна переживає складні випробування, пов'язані з військовими конфліктами та збройною агресією. Внаслідок російського вторгнення вже пошкоджено або знищено понад 1800 об'єктів культурної спадщини та архівної інфраструктури. З початком повномасштабної війни діджиталізація музейних, архівних і бібліотечних ресурсів стала особливо важливою. Поряд з руйнуванням будівель та пограбуваннями часто втрачається й облікова документація, у якій зафіксовані відомості про культурні та архівні цінності. Тому оцифрування сьогодні є необхідним кроком для збереження культурної спадщини, що становить важливу частину історичної пам'яті держави.

Оцифрування дозволяє створити електронні копії документів та експонатів, які будуть доступні навіть у разі фізичного знищення оригіналів. Це також сприяє впорядкуванню та збереженню облікових даних про культурні цінності. Крім того, цифрові архіви дають можливість дослідникам і широкій громадськості ознайомлюватися з культурною спадщиною незалежно від місця перебування. Реалізація таких проектів потребує координації державних і громадських ініціатив, а також використання сучасних технологій для безпечного зберігання даних. У результаті, оцифрування стає ключовим механізмом захисту історичної пам'яті України під час воєнних дій [50, с. 51].

На даний момент, Україна зосереджує зусилля на цифровізації своєї архівної справи для забезпечення збереженості та доступності документів. Однією з ключових стратегій забезпечення збереженості документів є оцифрування документів Національного архівного фонду України. Це розглядається як стратегія, спрямована на розширення доступу до архівних документів у більш зручному і доступному форматі. Це не лише полегшує доступ до важливих документів, а й забезпечує їхню збереженість в умовах, коли оригінали можуть бути під загрозою знищення або пошкодження. Зараз централізовані сховища для зберігання електронної інформації мають лише декілька державних архіви України (Київської, Одеської та Харківської областей); а доступ до цифрових копій архівних документів через мережу Інтернет надається переважно у формі онлайн виставок. У подальшому планується оцифрування архівних документів у таких напрямках, як: надання архівним установам програмних веб-орієнтованих інструментів для описування цифрових копій документів Національного архівного фонду України [52, с. 9].

Сучасні організації стикаються з потребою зберігати інформацію у зручній та довготривалій формі, що забезпечує швидкий доступ і ефективне використання. Перехід від фізичних носіїв до електронного середовища дозволяє оптимізувати роботу з документами, зменшити ризики втрати даних та підвищити рівень організаційної дисципліни. Для досягнення таких результатів важливо розробити системний підхід, що враховує послідовність дій, ресурси та технологічні можливості. Такий підхід дозволяє встановити пріоритети, розподілити завдання та підготувати необхідні засоби для виконання робіт. Планування та аналіз становлять перший і найважливіший етап у методиці оцифрування документів, оскільки саме від них залежить ефективність і результативність усіх наступних дій. На цьому етапі визначаються стратегія та обсяг робіт, які потрібні для переведення документів у цифровий формат [14, с. 28].

Визначення обсягу та типів документів для оцифрування є важливим завданням. Потрібно ретельно проаналізувати наявну документацію, розподілити її за категоріями та оцінити значущість кожного елемента. Пріоритети можуть встановлюватися за роками створення, важливістю для організації або потенційним впливом документів. Вибір критеріїв відбору допомагає правильно організувати процес, враховуючи важливість, конфіденційність або культурне значення для національної пам'яті.

Підготовка документів є наступним кроком, який забезпечує якість та ефективність оцифрування. Важливими діями на цьому етапі є сортування та класифікація документів, що дозволяє визначити їхній обсяг, тип та пріоритети для сканування. Оцінка стану фізичних носіїв перед оцифруванням необхідна для забезпечення точності цифрових копій, включаючи перевірку читабельності та виконання додаткових заходів для покращення якості зображень.

На етапі вибору технічних рішень оцінюють доступні технології та обирають оптимальне обладнання для сканування або інших методів оцифрування. Хоча підготовка та технічний вибір є лише підготовчими кроками, успіх усього процесу залежить від правильного виконання самого оцифрування. Під час цього етапу слід дотримуватися обраних методів і використовувати відповідне обладнання. Завершальним етапом є організація зберігання та управління цифровими документами, при якому необхідно дотримуватися стандартів і нормативів для забезпечення надійності та доступності даних [14, с. 29].

Процес переведення інформації у цифровий формат потребує чіткого планування та узгодженості всіх складових. Ретельна підготовка матеріалів і контроль виконання робіт дозволяють оптимізувати ресурси та скоротити витрати часу. У результаті створюється надійна база для подальшого використання, доступу та обміну інформацією. Такий підхід сприяє збереженню важливих відомостей та підтримує стабільність функціонування систем управління документацією.

Вибір відповідних технічних засобів відіграє важливу роль у забезпеченні точності та якості процесу оцифрування. Для процесу оцифрування в архівних установах використовують таке обладнання [6, с. 52]:

1. Планетарні сканери використовують для оцифрування окремих документів або справ, які є дуже крихкими та чутливими до переміщення і можуть легко пошкодитися. Їхньою перевагою є безконтактний спосіб сканування. Водночас такі пристрої можуть залежати від зовнішнього освітлення та мати невисоку роздільну здатність.

2. Книжкові сканери архівного типу дають змогу сканувати зшиті документи без повного розкриття на 180°. Вони оснащені вбудованими джерелами світла, що не містять ультрафіолетового та інфрачервоного випромінювання, і забезпечують високу якість та чіткість зображення.

3. Книжкові сканери на основі цифрових фотоапаратів рекомендуються для оцифрування документів із текстами, що поступово зникають. У таких системах застосовують високоякісні цифрові дзеркальні камери, які дозволяють точно передати деталі.

4. Професійні слайд-сканери призначені для оцифрування фотоплівки і слайдів. Вони забезпечують високу роздільну здатність та значну оптичну щільність зображень.

5. Планшетні або плівкові сканери застосовують для оцифрування фотодокументів. Вони мають забезпечувати оптичну щільність і роздільну здатність не нижче ніж 2400 dpi.

Впровадження сучасного обладнання значно підвищує рівень захисту та довговічності документів. Крім того, застосування різних типів пристроїв дозволяє підбирати оптимальні рішення залежно від специфіки носія та стану джерел. Впорядковане поєднання технічних рішень і методичних підходів сприяє ефективному переходу архівних фондів у цифрову форму та підтримці їх доступності для майбутніх поколінь.

Перехід архівних матеріалів у цифрову форму супроводжується низкою складнощів, що впливають на ефективність цього процесу. Для архівних установ важливо не лише забезпечити збереження джерел, але й гарантувати якість і доступність створених копій. Вивчення основних перешкод дозволяє планувати стратегію оцифрування з урахуванням реалій українських архівів і підвищувати результативність робіт. Процес оцифрування архівних документів стикається з такими викликами, які представлені на рис. 2.1 [7, с. 16].

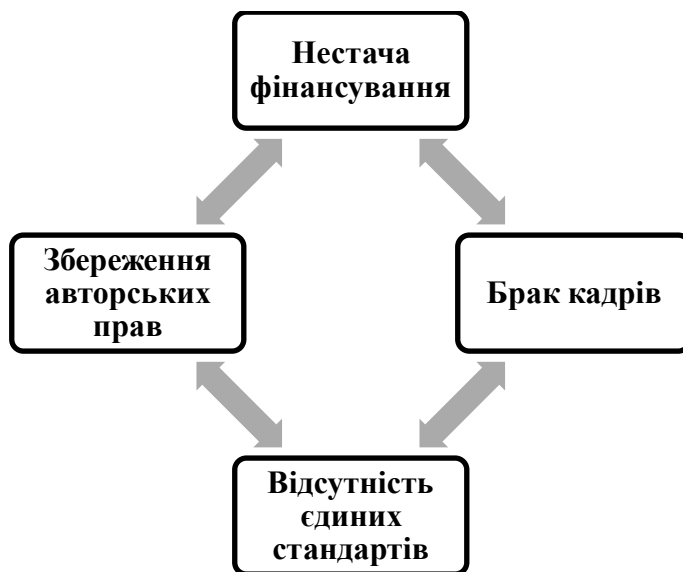

Рисунок 2.1 – Виклики у процесі оцифрування архівних документів

1. **Нестача фінансування.** Оцифрування є складним процесом, який потребує значних витрат часу та коштів. Недостатнє фінансування залишається однією з головних причин, що гальмує його розвиток. Сьогодні більшість архівів України й надалі не забезпечені сучасним обладнанням, яке дозволяло б швидко та якісно оцифрувати документи.

2. **Брак кадрів.** Не в усіх архівах України створені окремі підрозділи, відповідальні за процес оцифрування документів. Нестача підготовлених фахівців негативно впливає як на швидкість, так і на якість оцифрування архівних матеріалів.

3. **Відсутність єдиних стандартів.** В Україні досі не запроваджено єдині вимоги до оцифрування архівних документів. Через це цифрові копії з різних архівів можуть відрізнятися за якістю та форматом, що ускладнює їх подальше використання.

4. Збереження авторських прав. Процес оцифрування архівних матеріалів може створювати ризики порушення авторських прав. Тому це питання потребує чіткого врегулювання на законодавчому рівні.

Перехід архівних матеріалів у цифровий формат відкриває нові можливості для збереження та використання історичних і адміністративних джерел та має ряд переваг, зображених на рис. 2.2 [7, с. 17]. Зокрема, це сприяє підвищенню доступності документів для широкого кола користувачів. Окрім того, цифрові технології дозволяють ефективніше організувати архівні фонди та оптимізувати роботу з ними.

Рисунок 2.2 – Переваги електронних архівних матеріалів

1. Збереження і консервація. Оцифровані документи зберігаються в електронному вигляді та не зазнають фізичного пошкодження, на відміну від паперових матеріалів, які з часом псуються через зношення, вологу або вплив світла.

2. Зручний доступ. Процес оцифрування дає змогу отримувати швидкий і віддалений доступ до архівних матеріалів. Це є особливо корисним для наукових досліджень, освіти та збереження культурної спадщини, адже користувачі можуть працювати з документами з будь-якого місця за допомогою Інтернету.

3. Пошук і індексація. Електронні архіви легко впорядковуються та індексуються за допомогою спеціальних систем управління даними, що значно полегшує пошук потрібної інформації серед великої кількості матеріалів.

4. Збереження простору. Створення цифрових копій документів дозволяє скоротити обсяги паперових фондів і звільнити приміщення, які раніше використовувалися для їх зберігання, що є особливо важливим для великих архівів.

Впровадження цифрових технологій у роботу архівних установ забезпечує надійний захист документальних матеріалів та сприяє їхньому довгостроковому збереженню. Перехід до електронного формату підвищує доступність джерел для дослідників і громадськості, оптимізує процеси управління архівами та дозволяє ефективно використовувати обмежені ресурси. Таким чином, оцифрування стає ключовим інструментом збереження історичної пам'яті та культурної спадщини України, особливо в умовах воєнних дій та загроз руйнування оригіналів.

2.3. Нормативно-правове забезпечення діяльності архівів в умовах цифрової трансформації

Нормативно-правова база архівної справи в Україні є основним регулятором діяльності у цій сфері та визначає правові засади збереження, управління та доступу до архівних документів. Основу цієї бази становлять Конституція України, яка гарантує право на доступ до інформації, а також право на збереження та використання культурної спадщини. Нормативно-правова база архівної справи в Україні складається з комплексу законів, постанов, наказів та інших правових актів, які регулюють організацію, функціонування та використання архівних ресурсів.

Основним законом, що визначає загальні принципи архівної справи, є закон України «Про національний архівний фонд та архівні установи». Допоміжними документами архівної справи є ряд законів та нормативно-правових актів, які доповнюють та конкретизують положення закону України «Про національний архівний фонд та архівні установи», а також встановлюють відповідальність за порушення в архівній справі. Серед них: Закон України «Про доступ до архівів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років», Закон України «Про інформацію», Закон України «Про культуру», Закон України «Про страховий фонд документації України», Закон України «Про охорону культурної спадщини», постанова «Про посилення охоронних заходів щодо

збереження культурних цінностей», розпорядження «Про невідкладні заходи щодо збереження національних архівних цінностей України», розпорядження «Про невідкладні заходи щодо розвитку архівної справи», указ Президента України «Про створення літопису народної пам'яті» та інші [9].

Основним законом архівної справи, є закон України «Про національний архівний фонд та архівні установи», прийнятий у 1992 році та з подальшими змінами, який регулює відносини, пов'язані із формуванням, обліком, зберіганням і використанням Національного архівного фонду [34]. Закон став правовою основою проведення єдиної державної політики у сфері архівної справи, практичного втілення її пріоритетних напрямів – цілеспрямоване формування Національного архівного фонду цінними документами, забезпечення збереженості й цілісності Національного архівного фонду, фізичного й інтелектуального доступу до його інформаційних ресурсів, захист суверенності та національних інтересів України в архівній сфері, зміцнення її позицій у міжнародному правовому просторі [28, с. 63].

Закон України «Про доступ до архівів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років» регулює відносини, пов'язані із забезпеченням права кожного на доступ до архівної інформації репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років [36]. Закон України «Про інформацію» передбачає можливість вільного одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації, необхідної для реалізації своїх прав, свобод і законних інтересів [32].

Закон України «Про культуру» визначає правові засади діяльності у сфері культури, регулює суспільні відносини, пов'язані із створенням, використанням, розповсюдженням, збереженням культурної спадщини та культурних цінностей, і спрямований на забезпечення доступу до них [33]. Закон України «Про страховий фонд документації України» визначає правові, економічні та організаційні засади створення, формування, ведення і використання страхового фонду документації України, а також функціонування державної системи страхового фонду документації [42].

Закон України «Про охорону культурної спадщини» регулює правові, організаційні, соціальні та економічні відносини у сфері охорони культурної спадщини з метою її збереження, використання об'єктів культурної спадщини у суспільному житті, захисту традиційного характеру середовища в інтересах нинішнього і майбутніх поколінь [37]. Він також визначає правову основу для впровадження сучасних методів збереження та реставрації об'єктів культурної спадщини, включно з цифровими технологіями.

Постанова «Про посилення охоронних заходів щодо збереження культурних цінностей» постановляє забезпечити звірення наявності культурних цінностей, що перебувають на обліку в музеях та архівних установах України, розробити і впровадити систему інформування закладів про культурні цінності, що перебувають у розшуку, вжити заходів щодо посилення нагляду за додержанням вимог законодавства з охорони об'єктів культурної спадщини та щодо посилення уваги до стану збереження об'єктів спадщини національного значення [38].

Розпорядження «Про невідкладні заходи щодо збереження національних архівних цінностей України» направлене на забезпечення умов для збереження документів Національного архівного фонду, зміцнення матеріально-технічної бази державних архівних установ, забезпечення їх сучасними системами охоронної та протипожежної сигналізації, забезпечення державних архівних установ приміщеннями, упорядкованими для зберігання архівних документів та роботи працівників і користувачів [35]. Розпорядження «Про невідкладні заходи щодо розвитку архівної справи» направлене на удосконалювання забезпечення діяльності архівних установ, посилення контролю за реалізацією актів законодавства, сприянню розширенню співробітництва в архівній справі з іншими державами, покращенню роботи з питань повернення документів історико-культурної спадщини України, що знаходяться за кордоном [36].

Указ Президента України «Про створення літопису народної пам'яті» передбачає створення літопису народної пам'яті з метою збереження та відродження духовної та культурної спадщини країни. Також, у документі

передбачена організація роботи наукових експедицій для вивчення та систематизації об'єктів культурної спадщини та передачу матеріальних пам'яток історії та культури до державних музеїв та архівів [40].

Раніше нормативно-правове забезпечення архівної діяльності в Україні базувалося переважно на законах та підзаконних актах, що регулювали фізичне зберігання документів, ведення архівних фондів та порядок доступу до них. Основну увагу приділяли організаційним аспектам роботи архівів та правилам обліку та класифікації паперових документів. Ці документи створювали правову основу для збереження та захисту культурної і історичної спадщини в традиційному форматі, однак не враховували нові виклики цифрової епохи.

Сучасна трансформація архівної діяльності пов'язана з переходом до електронних документів та цифрових архівів, що потребує нових правових інструментів. На зміну традиційним нормам прийшли закони та підзаконні акти, які регулюють електронні документи та електронний документообіг, електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги, захист персональних даних, стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні, а також Забезпечення збереженості електронних документів Національного архівного фонду. Вони визначають правила формування, обліку та захисту цифрових документів, а також порядок забезпечення доступу до них для громадськості та науковців.

Одним з основних нормативних документів регулювання цифрової діяльності є Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг», який встановлює правові засади створення, обігу та зберігання електронних документів в Україні. Він визначає, що електронний документ має таку ж юридичну силу, як і паперовий, за умови використання електронного підпису або інших засобів підтвердження. Закон регулює порядок обміну електронними документами між державними органами, підприємствами та громадянами. Він також визначає правила обліку та архівного зберігання електронних документів, що важливо для забезпечення доступу та збереженості інформації [29].

Закон України «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги» регулює використання електронного підпису, електронної печатки та інших засобів електронної ідентифікації. Він визначає правові механізми підтвердження достовірності електронних документів і забезпечення їхньої юридичної сили. Закон встановлює правила для надання довірчих послуг, таких як створення та перевірка електронних підписів, сертифікація ключів і електронних печаток. Він гарантує безпеку електронного обігу документів, запобігає фальсифікаціям і несанкціонованому доступу. Закон також визначає відповідальність постачальників довірчих послуг та користувачів. Цей документ є важливою складовою цифровізації архівної та адміністративної діяльності держави [30].

Закон України «Про захист персональних даних» встановлює правила збору, обробки та зберігання персональної інформації у цифрових системах. Він регламентує права громадян на доступ до своїх даних, а також обов'язки організацій щодо їхньої безпеки. Закон визначає вимоги до організації обробки персональних даних, включно з їхнім шифруванням та захистом від несанкціонованого доступу. Він поширюється на всі сфери, де використовується інформація про фізичних осіб, у тому числі на електронні архіви та документообіг. Закон сприяє створенню довіри до цифрових систем та забезпечує законні рамки для роботи з конфіденційною інформацією. Також він передбачає контроль з боку державних органів та санкції за порушення [31].

Закон України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні». Закон є ключовим документом, що регулює процес цифрової трансформації в країні. Положення цього закону сприяють розвитку інноваційних технологій та цифрових сервісів, забезпечуючи відкритий та прозорий ринок цифрових послуг, а також заохочують конкуренцію та інвестиції у цифрові технології, розбудову цифрової інфраструктури, залучення інвестицій, а також талановитих спеціалістів. Документ також визначає механізми захисту особистих даних та кібербезпеки, що є невід'ємною частиною цифрової трансформації [41].

Наказ про затвердження та впровадження методичних рекомендацій «Забезпечення збереженості електронних документів Національного архівного фонду» регламентує порядок формування, обліку та зберігання електронних документів у державних архівах. Він встановлює технічні та організаційні вимоги до цифрових архівів, включно з форматами файлів, їхнім резервним копіюванням і контролем цілісності. Методичні рекомендації спрямовані на забезпечення довгострокового збереження електронних документів та їхньої доступності для користувачів. Документ також містить вимоги до систем управління електронними архівами та безпеки інформації. Впровадження цих рекомендацій дозволяє архівним установам ефективно переходити до цифрових форматів і одночасно дотримуватися нормативних стандартів. Наказ є практичним інструментом для реалізації законів про електронні документи та електронний документообіг [11].

Нормативно-правова база архівної справи в Україні забезпечує чіткі правила збереження, обліку та використання архівних документів, поєднуючи традиційні та сучасні підходи. З розвитком цифрових технологій вона поступово адаптується до електронного документообігу, електронних послуг та цифрових архівів. Прийняття законів про електронні документи, електронні довірчі послуги та захист персональних даних створює правову основу для безпечного та ефективного використання цифрових ресурсів. Методичні рекомендації та накази щодо збереженості електронних документів забезпечують довгострокове зберігання та доступ до інформації. Завдяки цьому поєднуються вимоги законності, безпеки та зручності користування архівними матеріалами. Таким чином, нормативно-правова база постійно еволюціонує, відповідаючи викликам цифрової трансформації та потребам суспільства.

ВИСНОВКИ ДО ДРУГОГО РОЗДІЛУ

Цифрові технології суттєво змінили функціонування архівів, зробивши документи більш доступними та зручними для користувачів у будь-якому регіоні чи країні. Впровадження онлайн-платформ, міжархівних пошукових систем і віртуальних виставок дозволяє ефективно зберігати оригінали документів і одночасно забезпечує широкий доступ до інформації. Використання електронних сервісів, чат-ботів та штучного інтелекту оптимізує роботу архівів і підвищує точність та швидкість пошуку даних. Цифровізація сприяє збереженню культурної та історичної спадщини, захищаючи документи від фізичного пошкодження та ризиків, пов'язаних із війною чи іншими надзвичайними ситуаціями. Разом із тим, вона відкриває нові можливості для науки, освіти та громадської активності, формуючи прозору та інтерактивну архівну систему. Таким чином, цифрові архіви стають ключовим інструментом збереження національної пам'яті та розвитку суспільної свідомості.

Оцифрування архівних документів є важливим елементом сучасної архівної діяльності, оскільки дозволяє зберегти інформацію та зробити її доступною у цифровому форматі. Цей процес зменшує ризик пошкодження або втрати оригіналів і забезпечує безпечне зберігання документів. Перехід до цифрових архівів відкриває нові можливості для швидкого доступу, пошуку та аналізу інформації, що підвищує ефективність роботи архівних установ. Оцифрування сприяє збереженню культурної спадщини, особливо в умовах воєнних дій та інших загроз. Використання сучасних технологій і правильне планування процесу дозволяє створювати надійні електронні копії та підтримувати їх довгострокову доступність. Таким чином, цифрові архіви стають ключовим інструментом захисту історичної пам'яті та розвитку колективної свідомості суспільства.

Нормативно-правова база архівної справи в Україні є ключовим інструментом забезпечення збереження, обліку та використання архівних документів. Вона поєднує традиційні закони, що регулюють фізичні архіви, з сучасними нормами щодо електронного документообігу та цифрових архівів. Прийняття законів про електронні документи, електронні довірчі послуги та захист персональних даних створює надійну правову основу для безпечного використання цифрових ресурсів. Методичні рекомендації та накази щодо збереженості електронних документів забезпечують довготривале зберігання та доступ до інформації. Завдяки цьому нормативно-правова база дозволяє поєднувати законність, безпеку та ефективність роботи архівів. Таким чином, вона постійно адаптується до викликів цифрової трансформації та сучасних потреб суспільства.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ ДОКУМЕНТАЛЬНОЇ СПАДЩИНИ У ДЕРЖАВНОМУ АРХІВІ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ (ДАІФО)

3.1. Характеристика організаційної структури та діяльності архіву

Державний архів Івано-Франківської області (ДАІФО) – архівна установа України, що входить до складу Івано-Франківської обласної державної адміністрації та підзвітний голові обласної державної адміністрації та державній архівній службі України. Він є складовою Національного архівного фонду України, забезпечуючи збереження та доступ до цінних архівних документів для досліджень та використання громадськості. Розташований у місті Івано-Франківськ, в будівлі за адресою вулиця Сагайдачного, № 42А.

Державний архів Івано-Франківської області є важливим центром зберігання та охорони історично цінних документів, які становлять спадщину регіону та його жителів. Його організаційна структура, зображена на рис. 3.1, відображає різноманітні функціональні підрозділи та ієрархію управління, що забезпечує ефективну роботу зі збереження та обробки архівних матеріалів, а також надання доступу до них для різних категорій користувачів.

Рисунок 3.1 – Організаційна структура ДАІФО

Завдяки систематичній роботі та постійному вдосконаленню процесів архівного зберігання, архів створює максимально комфортні умови для дослідження історичної спадщини області. Архів поділяється на 6 відділів та 2 сектори [10]:

1. Відділ організаційно-аналітичної та режимно-секретної роботи займається розробкою стратегічних планів розвитку архіву та аналізом результативності його діяльності, а також забезпечує дотримання вимог щодо збереження і зберігання архівних документів відповідно до встановлених режимів і норм безпеки. Крім того, відділ розробляє та впроваджує правила захисту конфіденційної інформації, що є важливою складовою управління архівними матеріалами, особливо тими, які мають обмежений доступ. Також цей підрозділ координує заходи з підготовки документів до оприлюднення або передачі.

2. Відділ використання інформації документів організовує доступ до архівних матеріалів, консулює користувачів і забезпечує видачу потрібних документів. Крім роботи безпосередньо з відвідувачами, відділ активно впроваджує нові способи популяризації архівних ресурсів серед громадськості. Це охоплює не лише традиційні публікації та виставки, а й активну участь у різних культурних та освітніх заходах.

3. Відділ звернень громадян, діловодного забезпечення та контролю відповідає за обробку звернень громадян і контроль за виконанням завдань архіву. Він також організовує та систематизує вхідну інформацію, забезпечує роботу внутрішніх і зовнішніх комунікацій та слідкує за своєчасним розв'язанням звернень громадян.

4. Відділ збереження документів, обліку та довідкового апарату відповідає за правильне зберігання та облік архівних матеріалів. Це включає прийом документів з різних джерел, ведення державного обліку архівів та внесення потрібних змін до облікових документів. Також відділ займається пошуком, збереженням та включенням унікальних і цінних документів до Державного реєстру національного культурного надбання. Особливістю роботи відділу є застосування традиційних способів зберігання інформації на папері.

Документи зберігаються у спеціально організованих архівних приміщеннях, де кожен має власну унікальну мітку та систему каталогізації. Усі процеси обробки, зберігання та пошуку інформації виконуються на паперових носіях, таких як аркуші, досьє, картки тощо.

5. Відділ формування Національного архівного фонду та діловодства займається створенням та впорядкуванням архівних фондів, а також їх оцифруванням для полегшення доступу до документів. Крім того, відділ відповідає за ведення діловодства в архіві, що включає організацію та систематизацію документів, а також забезпечення їх збереження та можливості подальшого використання. Важливою задачею є також постійне оновлення та вдосконалення методів роботи відділу з урахуванням сучасних вимог і технологій.

6. Відділ бухгалтерського обліку веде облік фінансово-господарської діяльності архіву та складає звіти, що дає змогу швидко контролювати фінанси та оцінювати результати роботи. Крім того, відділ слідкує, щоб у документах була точна та повна інформація про господарські операції, і стежить за дотриманням бюджету. Важливою також є функція контролю наявності та руху майна, що допомагає ефективно використовувати матеріальні та фінансові ресурси згідно з затвердженими кошторисами та нормами.

7. Відділ науково-технічного опрацювання документів займається науковими дослідженнями та проведенням обліку архівних фондів, що допомагає їх впорядкувати та полегшує користування. Крім того, цей відділ опрацьовує документи для створення архівних описів та каталогів.

8. Сектор господарського обслуговування відповідає за підтримку приміщень у хорошому стані та регулярне технічне обслуговування всіх систем, таких як опалення, вентиляція, освітлення та системи безпеки. Також він контролює, щоб приміщення відповідали санітарно-гігієнічним нормам, і веде облік матеріальних ресурсів, потрібних для роботи архіву, наприклад офісного обладнання, меблів, техніки та іншого.

9. Сектор реставрації документів займається відновленням архівних матеріалів, щоб їх можна було довше зберігати. Після того як відділ формування Національного архівного фонду та діловодства впорядкує документи, працівники реставрації беруть на себе їх відновлення. Вони підписують сформовані справи, нумерують їх та ставлять архівні штампи. Оскільки заголовки на справах потрібно писати лише пером і тушшю, опрацювання та підшивка документів є одними з головних завдань цього сектору.

Роздібнена організаційна структура Державного архіву Івано-Франківської області дозволяє ефективно виконувати різноманітні завдання, спрямовані на збереження, обробку та надання доступу до архівних матеріалів. Кожен відділ має чітко визначені функції, що сприяє забезпеченню якісної роботи архіву та задоволенню потреб користувачів. Також кожен відділ та сектор підзвітний заступникам архіву, які в свою чергу – директору ДАІФО.

Кожен відділ має свій керівний та спеціалізований персонал, зокрема начальників відділів, головних спеціалістів, наукових співробітників, архівістів, бухгалтерів, інженерів тощо. В загальному, у складі архіву працює 39 працівників. Важливою особливістю є те, що 8 штатних одиниць утримуються за рахунок коштів спеціального фонду державного бюджету, що впливає на їхню функціональність та ресурсне забезпечення [10].

Державний архів Івано-Франківської області має багату історію, пов'язану зі збереженням і обробкою архівних матеріалів, які є важливим джерелом інформації для вивчення історії регіону. Архівні матеріали, які зберігаються та обробляються в архіві, представляють собою неперевершену колекцію документів різних епох, починаючи від старовинних книг та закінчуючи сучасними архівними записами та документами. Ці матеріали відображають життя та події, що відбувалися на території області протягом століть, відображаючи сторінки минулого та сприяючи вивченню історії краю.

До 2025 року Державний архів Івано-Франківської області відзначався активною діяльністю у збереженні та обробці архівних документів, що охоплюють різні історичні періоди, від давніх часів до сучасності. Архів

багатий на унікальні матеріали, серед яких значне місце посідають листування відомих осіб, документи щодо соціально-економічного розвитку області, а також матеріали політичного та культурного характеру. Завдяки ретельній роботі архівістів ці документи збереглися у відмінному стані і становлять важливий джерело для вивчення історії, культури та соціального розвитку регіону. Постійна робота з розширення архівних фондів та удосконалення методів збереження дозволяє архіву Івано-Франківської області продовжувати поповнювати свою колекцію і відповідати високим стандартам архівної справи.

У 2025 році Державний архів Івано-Франківської області продовжує свій поступовий розвиток, адаптуючись до сучасних вимог та використовуючи передових технології. Зокрема, активно впроваджуються електронні системи обробки та зберігання документів, що сприяє покращенню доступності та ефективності роботи з архівними матеріалами. Створення цифрових копій унікальних документів не лише забезпечує їхню збереженість від зносу та втрати, але й полегшує доступ до цієї інформації для користувачів, роблячи процес дослідження та використання архівних документів більш зручним та ефективним. Крім того, для забезпечення більш швидкого та зручного доступу до архівного матеріалу в архіві започатковуються спеціально обладнані цифрові архівні фонди, які надають можливість перегляду та пошуку документів через інтернет. Додатково, в архіві впроваджуються сучасні технології обробки та каталогізації документів, що спрощує їхнє зберігання та пошук. Це дозволяє підвищити ефективність роботи архіву та зробити процес роботи з документами більш організованим та продуктивним [10].

Для забезпечення більш ефективного використання архівних ресурсів та підвищення доступності інформації, Державний архів Івано-Франківської області активно співпрацює з науковими установами, освітніми закладами та громадськими організаціями. Ця взаємодія сприяє розширенню кола користувачів архівних матеріалів та стимулює нові дослідження в різних галузях науки та культури.

Крім того, Державний архів активно залучається до проведення історичних та культурних проєктів, спрямованих на популяризацію регіональної історії та культурної спадщини. Такі ініціативи включають в себе організацію виставок, семінарів та інших заходів, що пропагують цінність архівних документів та стимулюють громадський інтерес до дослідження історії області. Такий широкий спектр діяльності в архівному секторі позитивно впливає на розвиток суспільства та відображає роль архіву в формуванні обличчя області.

Також, для забезпечення ефективної роботи ДАІФО застосовуються правила внутрішнього службового розпорядку. Ці правила регулюють порядок виконання службових обов'язків, організацію робочого процесу, взаємодію між працівниками архіву та процедури обробки і зберігання документів, що забезпечує систематичність і впорядкованість робочих процесів. Організаційна структура та діяльність Державного архіву Івано-Франківської області відображають його значущу роль у збереженні та доступі до історичної спадщини регіону. Завдяки комплексному підходу до обробки документів та професіоналізму персоналу, архів забезпечує ефективну роботу з архівними матеріалами та задовольняє потреби користувачів у доступі до інформаційних ресурсів.

3.2. Сучасний стан та особливості функціонування цифрових ресурсів архіву

Державний архів Івано-Франківської області активно впроваджує цифрові технології для збереження та обробки архівних документів. Це дозволяє зменшити ризик пошкодження оригіналів та забезпечити доступ до документів у зручному електронному форматі. Цифрові ресурси архіву містять копії різних видів документів, таких як справи, фотографії, карти та рукописи. Також архів використовує сучасні комп'ютерні програми для обліку та систематизації матеріалів. Завдяки цьому процеси роботи архіву стали швидшими та

ефективнішими. Користувачі можуть отримати електронні копії документів без необхідності фізично відвідувати архів.

Однією з ключових особливостей цифрових ресурсів Державного архіву Івано-Франківської області є їхня висока структурованість та систематизація. Кожен електронний документ заноситься до бази даних із чітким позначенням фонду, року створення, тематики та інших характеристик. Це дозволяє працівникам архіву швидко знаходити необхідну інформацію без перегляду великої кількості матеріалів у фізичному вигляді. Крім того, структуровані каталоги полегшують сортування, групування та пошук одночасно у сотнях або навіть тисячах документів. Така організація значно підвищує ефективність роботи архіву, зменшує ймовірність помилок і дублювання даних. Користувачам, особливо тим, хто працює з великими масивами інформації, набагато легше орієнтуватися та швидко знаходити потрібні документи.

Для забезпечення надійного довгострокового збереження цифрових копій архів використовує комплекс заходів, серед яких – створення резервних копій та розміщення даних на захищених серверах із регулярним технічним контролем. Це гарантує, що важливі документи не будуть втрачені через технічні збої, аварії або інші непередбачувані ситуації. Архів дотримується сучасних стандартів цифрового зберігання та безпеки інформації, включаючи шифрування даних та контроль доступу. Завдяки цьому оригінали документів можна обмежено використовувати, що допомагає зберегти їх у доброму стані. Під час процесу оцифрування особлива увага приділяється якості сканів, точності передачі тексту та зображень, а також відповідності форматів міжнародним стандартам. Це забезпечує довговічність електронних ресурсів і їхню надійність для дослідників та громадськості.

Користувачі Державного архіву Івано-Франківської області мають можливість отримувати доступ до цифрових каталогів як безпосередньо через внутрішню комп'ютерну мережу архіву, так і частково через онлайн-сайт. Це означає, що віддалено можна переглядати описи документів, їхні електронні копії та супровідні метадані, не відвідуючи архів фізично. Така опція особливо

корисна для науковців, студентів, краєзнавців, журналістів та звичайних громадян, які цікавляться історією регіону, родоводом своєї родини або певними історичними подіями. Віддалений доступ дозволяє економити ресурси, адже немає потреби витратити час на пошук документів в архіві.

Цифрові ресурси архіву також сприяють популяризації інформації про культурну та історичну спадщину області. Через онлайн-каталоги широка аудиторія може ознайомитися з унікальними документами, фотографіями, картами та іншими матеріалами, які раніше були доступні лише на місці. Це допомагає не лише дослідникам, а й усім, хто цікавиться минулим регіону, краще розуміти історичний контекст і культурні традиції. Крім того, цифрові ресурси значно полегшують проведення порівняльних досліджень та аналітичної роботи, адже інформація структурована та легко поширюється серед користувачів.

Водночас частина архівних документів залишається конфіденційною через правові, етичні або безпекові причини. Такі матеріали надаються для ознайомлення тільки після погодження з працівниками архіву, що гарантує захист персональних даних, секретної інформації або документів з обмеженим доступом. Це дозволяє підтримувати баланс між відкритістю архіву для наукової та громадської спільноти і необхідністю охорони чутливих даних. Працівники архіву контролюють процес надання доступу, забезпечують правильне використання цифрових копій та відповідають за дотримання законодавства щодо конфіденційності. Таким чином, цифрові платформи архіву забезпечують зручність і доступність, не порушуючи безпеку і законність.

Архів активно впроваджує сучасні стандарти цифровізації та метаданих. Кожен електронний документ містить описові дані, які допомагають користувачам зрозуміти його зміст і походження. Це значно полегшує пошук і використання матеріалів. Такий підхід сприяє розвитку відкритого доступу до архівної інформації.

Значна частина цифрових ресурсів Державного архіву Івано-Франківської області відображає ключові історичні події, які мали вплив не лише на регіон, а й на всю Україну. До цифрових копій входять документи радянського періоду, акти місцевого самоврядування, адміністративні та юридичні записи, а також особисті справи, листи та щоденники відомих діячів регіону. Особливу цінність представляють фотографії, карти та плакати минулого століття, які зберігають візуальну інформацію про життя та розвиток території. Цифровізація цих матеріалів дозволяє науковцям і краєзнавцям проводити детальні дослідження історії, культури, соціальних процесів та економічного розвитку області. Вона також сприяє збереженню пам'яті про важливі події та видатних людей, роблячи їх доступними для майбутніх поколінь. Користувачі можуть легко порівнювати різні документи між собою, аналізувати зміст та робити висновки про історичні процеси, що робить роботу з архівом більш ефективною та інформативною.

Для роботи з цифровими ресурсами архів використовує спеціалізоване програмне забезпечення, яке дозволяє не лише зберігати електронні копії документів, а й здійснювати їхній пошук, сортування, систематизацію та каталогізацію. Програми забезпечують зручну навігацію по фондах, можливість створювати тематичні добірки документів та швидко знаходити потрібні матеріали. Вони також підтримують контроль доступу для користувачів, ведення журналу звернень та змін у документах, що підвищує безпеку інформації та запобігає втратам або несанкціонованому редагуванню. Таке програмне забезпечення спрощує підготовку документів для публікації, наукових досліджень або надання копій за запитом громадськості. Завдяки цьому архів оперативно реагує на запити, забезпечує ефективну роботу з документами та підтримує високий рівень обслуговування користувачів.

Державний архів Івано-Франківської області активно співпрацює з іншими установами для обміну цифровими ресурсами та розвитку спільних проектів. Це включає освітні заклади, бібліотеки, музеї та наукові центри. Така взаємодія дозволяє створювати комплексні електронні бази даних, інтегрувати

ресурси різних установ та забезпечувати користувачам більш широкий доступ до інформації. Співпраця сприяє популяризації культурної спадщини регіону, залученню громадськості та підвищенню інтересу до історичних досліджень. Завдяки такому підходу користувачі отримують доступ до більшої кількості матеріалів і можуть працювати з ними дистанційно та зручно.

Однією з ключових задач Державного архіву Івано-Франківської області є постійне навчання працівників роботі з цифровими ресурсами. Співробітники проходять спеціалізовані тренінги, семінари та практичні заняття, які охоплюють облік, зберігання, обробку та класифікацію електронних документів. Вони вчаться правильно сканувати документи, створювати метадані, дотримуватися стандартів форматів файлів та систематизувати цифрові копії у відповідності до фондів та тематик. Особлива увага приділяється контролю якості оцифрування, щоб кожен електронний документ максимально відповідав оригіналу та зберігав історичну достовірність. Крім того, працівники контролюють дотримання стандартів безпеки інформації, проводять резервне копіювання та перевірку цілісності файлів, що дозволяє уникнути втрати даних у разі технічних збоїв. Такий комплексний підхід гарантує, що цифрові ресурси залишаються доступними, надійними та довговічними протягом багатьох років.

Цифрові ресурси архіву значно підвищують якість роботи та доступність документів для користувачів. Вони дозволяють швидко шукати потрібні матеріали завдяки електронним каталогам та системам пошуку, що економить час і полегшує дослідження. Надійне зберігання електронних копій та застосування захисних технологій гарантують, що інформація не буде втрачена або пошкоджена. Важливою перевагою є можливість дистанційного доступу до документів, що особливо цінно для науковців, студентів та громадян, які не можуть відвідати архів особисто. Завдяки цьому архів активно розвивається, адаптуючись до цифрових технологій та потреб суспільства.

Система цифрових ресурсів робить роботу архіву більш відкритою та зручною для користувачів. Вона сприяє збереженню історичної та культурної спадщини, забезпечує широкий доступ до матеріалів для дослідницької, освітньої та громадської діяльності. Завдяки поєднанню навчання персоналу, сучасних технологій та методичних рекомендацій архів здатен ефективно управляти цифровими документами, підтримувати їхню цілісність та достовірність.

3.3. Шляхи вдосконалення діяльності архіву щодо популяризації документальної спадщини у цифровому середовищі

Державний архів Івано-Франківської області накопичує велику кількість документальних матеріалів, які відображають історію, культуру та суспільне життя Прикарпаття. Для сучасного користувача важливо, щоб ці документи були доступні не лише у приміщенні архіву, а й у цифровому форматі. Це дозволяє більшій кількості людей дізнаватися про минуле краю, не витрачаючи час на відвідування архіву особисто. Популяризація документальної спадщини у цифровому середовищі є важливою складовою роботи архіву. Вона допомагає формувати у громадськості цінність історичної пам'яті та заохочує дослідження локальної історії.

Одним із ефективних шляхів вдосконалення роботи архіву є створення спеціальної онлайн-платформи для публікації архівних матеріалів. На цій платформі можуть бути представлені цифрові копії документів, фотографій, карт, рукописів та інших джерел, що зберігаються в архіві. Така система дозволяє користувачам переглядати матеріали в будь-який час та з будь-якого місця, що значно розширює доступ до архівних ресурсів. Крім того, онлайн-платформа спрощує пошук потрібних документів за різними критеріями, такими як тематика, дата створення або автор. Для дослідників і науковців це дає можливість швидко знаходити потрібну інформацію без необхідності фізично відвідувати архів. Завдяки зручному інтерфейсу та системі навігації

користувачі можуть легко орієнтуватися у великому обсязі матеріалів. Онлайн-доступ також робить архівні ресурси більш привабливими для освітніх закладів, студентів та школярів, які можуть використовувати їх у навчанні та дослідженнях.

Важливим напрямом популяризації також є організація та створення онлайн-виставок, які представляють документи у цікавому та зрозумілому вигляді. Наприклад, онлайн-виставка «Газетна пам'ять краю: як Прикарпаття бачило світ у 1918–1919 р.р.», що демонструватиме газети та статті того часу (див. Додаток А). Це дозволяє показати, як мешканці краю сприймали події свого регіону та світу, відобразити суспільні настрої та культурний контекст. Онлайн-формат виставки забезпечує не лише перегляд скан-копії газет, а й додаткову інформацію у вигляді коментарів істориків, пояснень та тематичних довідок. Такі виставки дають змогу ширшій аудиторії глибше розуміти історичні процеси та значення документів. Крім того, онлайн-виставки можуть включати інтерактивні елементи, наприклад відеоінтерв'ю з експертами або віртуальні екскурсії архівом. Вони дозволяють користувачам самостійно досліджувати матеріали та створювати власні тематичні добірки. Такий формат особливо корисний для освітніх закладів, де студенти та школярі можуть швидко знайомитися з історичними джерелами. Окрім цього, онлайн-виставки зберігаються у цифровому архіві та стають доступними для повторного використання в майбутніх дослідженнях. Завдяки цьому архівні документи отримують нове життя та ширше визнання серед різних категорій користувачів.

Ще одним важливим способом популяризації цифрових ресурсів є створення тематичних добірок документів на сайті архіву. Ці добірки можуть об'єднувати матеріали за історичними періодами, певними подіями або окремими темами, наприклад, розвиток освіти в регіоні чи події Другої світової війни. Це дозволяє користувачам швидше знаходити цікаві матеріали та зрозуміти логіку організації архіву. Добірки можна супроводжувати короткими описами, фотографіями або схемами, що робить інформацію більш наочною та доступною. Вони можуть слугувати основою для наукових робіт, навчальних

проектів, презентацій або дослідницьких завдань. Такий підхід сприяє систематичному використанню архівних матеріалів та підвищує їхню цінність для освітніх та наукових потреб.

Використання соціальних мереж є ще одним ефективним інструментом популяризації архівних матеріалів. Державний архів може створювати спеціальні сторінки у Instagram, YouTube або інших популярних платформах для регулярної публікації цікавих документів, історичних фактів та фотографій. Такі сторінки дозволяють залучати аудиторію, яка рідко відвідує традиційні архіви, особливо молодь, студентів і тих, хто звик до цифрових форматів отримання інформації. Соціальні мережі також дають змогу проводити інтерактивні онлайн-заходи, конкурси, вікторини або тематичні марафони на основі архівних матеріалів. Наприклад, можна організувати онлайн-тур по старих газетах або фотоколекціях, де користувачі відповідають на запитання або відгадують історичні події. Такий підхід підвищує інтерес та інтерактивність, робить історію більш близькою і зрозумілою для сучасної аудиторії.

Важливо активно впроваджувати мультимедійні матеріали для розширення сприйняття інформації. До цифрових документів можна додавати аудіо- та відеокоментарі, інтерактивні карти, анімації або презентації, що пояснюють історичний контекст. Це дозволяє користувачам краще відчувати атмосферу часу та зрозуміти значення документів. Також мультимедійні матеріали роблять інформацію більш доступною для різних груп користувачів, включно з учнями, студентами та науковцями. Такий формат допомагає заохотити аудиторію до активної взаємодії з архівними матеріалами.

Не менш важливим аспектом є навчання користувачів роботі з цифровими ресурсами архіву. Архів може організовувати вебінари, онлайн-лекції, майстер-класи та детальні інструкції щодо пошуку, перегляду та завантаження документів. Це допомагає ефективніше використовувати онлайн-платформи та правильно інтерпретувати історичні документи. Навчальні заходи можуть бути адресовані різним категоріям користувачів – від

школярів і студентів до науковців та краєзнавців. Вони сприяють формуванню культури роботи з історичною інформацією у цифровому середовищі та підвищують загальний рівень цифрової грамотності. Завдяки такому підходу архівні матеріали стають не лише доступними, а й цікавими для широкої аудиторії, а взаємодія з ними – інтерактивною та пізнавальною.

Впровадження сучасних пошукових систем на сайті архіву є ще одним шляхом вдосконалення. Користувачі зможуть шукати документи за ключовими словами, датами, темами чи видами матеріалів. Це значно скорочує час на пошук та підвищує зручність роботи з архівом. Автоматизовані системи пошуку дозволяють ефективно обробляти великі обсяги цифрових матеріалів.

Архів також може співпрацювати з освітніми та науковими установами. Це дозволяє створювати спільні проекти, використовувати документи у навчальних курсах та наукових дослідженнях. Такі ініціативи підвищують значення архіву та роблять його діяльність більш помітною у суспільстві. Співпраця з університетами та школами сприяє популяризації локальної історії серед молоді.

Цифрові платформи відкривають можливості для міжнародного обміну інформацією. Архів може співпрацювати з закордонними установами та науковцями, надаючи доступ до документів онлайн. Це сприяє розвитку міжнародних досліджень та популяризації української історії за кордоном. Такі ініціативи підвищують авторитет архіву та роблять його ресурси більш доступними.

Важливою також є підтримка постійного оновлення цифрових ресурсів. Архів повинен регулярно додавати нові документи та інформацію, щоб сайт залишався актуальним. Це підтримує інтерес користувачів та забезпечує безперервний розвиток онлайн-проектів. Нові матеріали можна інтегрувати в тематичні добірки та онлайн-виставки. Необхідним є створення системи зворотного зв'язку з користувачами. Вони зможуть залишати коментарі, задавати питання та пропонувати теми для нових виставок. Це дозволяє архіву враховувати потреби аудиторії та підвищувати ефективність роботи.

На основі раніше визначених шляхів удосконалення діяльності архіву щодо популяризації документальної спадщини у цифровому середовищі було розроблено інфографіку (див. Додаток Б), яка наочно відображає основні напрями та конкретні кроки розвитку. Вона узагальнює ключові інструменти цифрової комунікації та показує, як їх упровадження може сприяти підвищенню доступності архівних матеріалів для широкого кола користувачів, дослідників і громадськості загалом.

Зокрема, інфографіка передбачає створення спеціальної онлайн платформи для публікації архівних документів, що забезпечить централізований та зручний доступ до цифрових копій матеріалів. Важливим елементом також є створення тематичних добірок документів на сайті архіву, які дозволять представити унікальні документи у візуально привабливій формі та зацікавити нові аудиторії. Активне використання соціальних мереж, таких як Instagram чи YouTube, сприятиме популяризації архівної спадщини, формуванню позитивного іміджу архіву та налагодженню комунікації з користувачами.

Окрему увагу в інфографіці приділено впровадженню сучасних пошукових систем на вебсайті архіву, що значно полегшить пошук необхідної інформації та підвищить ефективність роботи з цифровими ресурсами. Не менш важливим є забезпечення регулярного оновлення цифрового контенту, адже актуальність та систематичність публікацій підтримують інтерес аудиторії та сприяють сталому розвитку архіву в цифровому просторі.

Таким чином, вдосконалення діяльності архіву у цифровому середовищі включає створення онлайн-платформ, виставок, тематичних добірок, мультимедійних матеріалів та інтерактивних сервісів. Впровадження сучасних технологій та співпраця з користувачами дозволяє зробити архівні документи більш доступними та цікавими. Це сприяє збереженню історичної пам'яті та підвищенню цінності документальної спадщини для широкого кола людей

ВИСНОВКИ ДО ТРЕТЬОГО РОЗДІЛУ

Державний архів Івано-Франківської області є важливим центром збереження та обробки архівних документів, що відображають історію та культурну спадщину регіону. Його розгалужена організаційна структура та спеціалізовані відділи забезпечують ефективне виконання завдань зі збереження, обліку та надання доступу до архівних матеріалів. Завдяки впровадженню сучасних технологій, зокрема електронних систем обробки та цифрових архівів, підвищується доступність інформації для науковців і громадськості. Постійна робота з оцифрування та реставрації документів дозволяє зберігати унікальні матеріали для майбутніх поколінь. Співпраця з освітніми та науковими установами сприяє активному використанню архівних ресурсів у дослідженнях та навчальному процесі. Таким чином, архів успішно поєднує традиційні методи роботи з сучасними підходами до збереження і доступу до документальної спадщини.

Державний архів Івано-Франківської області успішно впроваджує цифрові технології для збереження та обробки архівних документів, що дозволяє зменшити ризик пошкодження оригіналів і забезпечити зручний доступ до матеріалів. Структуровані електронні каталоги та метадані значно полегшують пошук, систематизацію та аналіз документів для користувачів. Використання сучасних програмних рішень і заходів з безпеки гарантує надійне довгострокове зберігання цифрових копій та контроль доступу до них. Архів також активно підтримує дистанційний доступ, що особливо важливо для науковців, студентів та громадськості. Крім того, впровадження сучасних стандартів і методичних рекомендацій забезпечує відповідність законодавству та міжнародним нормам. Загалом цифрові ресурси архіву підвищують ефективність роботи, сприяють популяризації культурної спадщини та забезпечують збереження історичної пам'яті для майбутніх поколінь.

Державний архів Івано-Франківської області активно впроваджує цифрові технології для забезпечення доступу до своїх документальних фондів. Створення онлайн-виставок та тематичних добірок дозволяє користувачам переглядати матеріали в будь-який час та з будь-якого місця, що значно розширює аудиторію архіву. Використання мультимедійних матеріалів та інтерактивних сервісів робить документи більш зрозумілими та цікавими для різних категорій користувачів, включно з учнями, студентами та науковцями. Онлайн-активності, соціальні мережі та навчальні заходи стимулюють інтерес до локальної історії та підвищують рівень цифрової грамотності. Співпраця з освітніми та науковими установами сприяє популяризації архівних ресурсів і інтеграції їх у навчальні та дослідницькі проєкти. Таким чином, цифровізація архівної діяльності забезпечує збереження історичної пам'яті та підвищує цінність документальної спадщини для суспільства.

ВИСНОВКИ

На основі мети, об'єкта, предмета та поставлених завдань можна зробити такі висновки:

1. Документальна спадщина є важливою складовою культурної пам'яті суспільства, адже вона зберігає свідчення про минуле та передає їх наступним поколінням. Саме завдяки документам можна відтворити історичні події, зрозуміти умови життя людей та особливості розвитку держави. Вони допомагають глибше усвідомити суспільні процеси, культурні традиції та цінності, що формувалися протягом тривалого часу. Документальна спадщина зберігає не лише офіційні факти, а й особисті історії, які доповнюють загальну картину минулого. Вона виступає важливим джерелом для наукових досліджень, освіти та формування історичної свідомості. Значну роль у збереженні цієї спадщини відіграють архіви, які забезпечують належний облік, охорону та систематизацію документів. Архівні фонди об'єднують різноманітні матеріали, що відображають політичне, соціальне та культурне життя суспільства. Їх збереження сприяє підтриманню історичної безперервності та національної ідентичності. Документи дозволяють суспільству звертатися до досвіду попередніх поколінь і робити власні висновки. Втрата таких джерел призвела б до зменшення культурної пам'яті та ускладнила б розуміння історії. Саме тому охорона документальної спадщини є важливим завданням для держави й суспільства. У підсумку документальна спадщина виступає основою збереження історичної правди та культурної самобутності народу.

2. Популяризація документальної спадщини є важливим напрямом діяльності архівів та культурних установ. Вона сприяє збереженню історичної пам'яті та допомагає суспільству краще усвідомлювати власне минуле. Різні форми популяризації дозволяють донести цінність документів до широкого кола людей, незалежно від їх віку чи фаху. Завдяки цьому архіви перестають сприйматися як закриті установи і стають відкритими для громадськості.

Фізичні виставки відіграють особливу роль, адже дають змогу безпосередньо ознайомитися з документами та відчути їх історичне значення. Публікаційна діяльність розширює можливості вивчення архівних матеріалів для тих, хто не має змоги відвідати архів особисто. Лекції, семінари та екскурсії сприяють живому спілкуванню між фахівцями та відвідувачами. Дні відкритих дверей і майстер-класи підвищують зацікавленість суспільства та формують довіру до архівних установ. Використання засобів масової інформації допомагає привертати увагу до важливих подій і документів минулого. Науково-популярні видання виконують освітню функцію та сприяють формуванню історичної свідомості. Співпраця з громадськими організаціями розширює аудиторію та залучає нові соціальні групи. Генеалогічні дослідження стимулюють особистий інтерес людей до архівних джерел. Усі ці форми взаємодоповнюють одна одну та посилюють ефективність популяризації. Вони допомагають зберегти зв'язок між минулим і сучасністю. Таким чином, популяризація документальної спадщини є необхідною умовою її збереження та передачі майбутнім поколінням.

3. Цифрові технології суттєво змінили функціонування архівів, зробивши документи більш доступними та зручними для користувачів у будь-якому регіоні чи країні. Впровадження онлайн-платформ, міжархівних пошукових систем і віртуальних виставок дозволяє ефективно зберігати оригінали документів і одночасно забезпечує широкий доступ до інформації. Використання електронних сервісів, чат-ботів та штучного інтелекту оптимізує роботу архівів і підвищує точність та швидкість пошуку даних. Цифровізація сприяє збереженню культурної та історичної спадщини, захищаючи документи від фізичного пошкодження та ризиків, пов'язаних із війною чи іншими надзвичайними ситуаціями. Разом із тим, вона відкриває нові можливості для науки, освіти та громадської активності, формуючи прозору та інтерактивну архівну систему. Таким чином, цифрові архіви стають ключовим інструментом збереження національної пам'яті та розвитку суспільної свідомості.

4. Оцифрування архівних документів є важливим елементом сучасної архівної діяльності, оскільки дозволяє зберегти інформацію та зробити її доступною у цифровому форматі. Цей процес зменшує ризик пошкодження або втрати оригіналів і забезпечує безпечне зберігання документів. Перехід до цифрових архівів відкриває нові можливості для швидкого доступу, пошуку та аналізу інформації, що підвищує ефективність роботи архівних установ. Оцифрування сприяє збереженню культурної спадщини, особливо в умовах воєнних дій та інших загроз. Використання сучасних технологій і правильне планування процесу дозволяє створювати надійні електронні копії та підтримувати їх довгострокову доступність. Таким чином, цифрові архіви стають ключовим інструментом захисту історичної пам'яті та розвитку колективної свідомості суспільства.

5. Нормативно-правова база архівної справи в Україні є ключовим інструментом забезпечення збереження, обліку та використання архівних документів. Вона поєднує традиційні закони, що регулюють фізичні архіви, з сучасними нормами щодо електронного документообігу та цифрових архівів. Прийняття законів про електронні документи, електронні довірчі послуги та захист персональних даних створює надійну правову основу для безпечного використання цифрових ресурсів. Методичні рекомендації та накази щодо збереженості електронних документів забезпечують довготривале зберігання та доступ до інформації. Завдяки цьому нормативно-правова база дозволяє поєднувати законність, безпеку та ефективність роботи архівів. Таким чином, вона постійно адаптується до викликів цифрової трансформації та сучасних потреб суспільства.

6. Державний архів Івано-Франківської області є важливим центром збереження та обробки архівних документів, що відображають історію та культурну спадщину регіону. Його розгалужена організаційна структура та спеціалізовані відділи забезпечують ефективне виконання завдань зі збереження, обліку та надання доступу до архівних матеріалів. Завдяки

впровадженню сучасних технологій, зокрема електронних систем обробки та цифрових архівів, підвищується доступність інформації для науковців і громадськості. Постійна робота з оцифрування та реставрації документів дозволяє зберігати унікальні матеріали для майбутніх поколінь. Співпраця з освітніми та науковими установами сприяє активному використанню архівних ресурсів у дослідженнях та навчальному процесі. Таким чином, архів успішно поєднує традиційні методи роботи з сучасними підходами до збереження і доступу до документальної спадщини.

7. Державний архів Івано-Франківської області успішно впроваджує цифрові технології для збереження та обробки архівних документів, що дозволяє зменшити ризик пошкодження оригіналів і забезпечити зручний доступ до матеріалів. Структуровані електронні каталоги та метадані значно полегшують пошук, систематизацію та аналіз документів для користувачів. Використання сучасних програмних рішень і заходів з безпеки гарантує надійне довгострокове зберігання цифрових копій та контроль доступу до них. Архів також активно підтримує дистанційний доступ, що особливо важливо для науковців, студентів та громадськості. Крім того, впровадження сучасних стандартів і методичних рекомендацій забезпечує відповідність законодавству та міжнародним нормам. Загалом цифрові ресурси архіву підвищують ефективність роботи, сприяють популяризації культурної спадщини та забезпечують збереження історичної пам'яті для майбутніх поколінь.

8. Державний архів Івано-Франківської області активно впроваджує цифрові технології для забезпечення доступу до своїх документальних фондів. Створення онлайн-платформ, виставок та тематичних добірок дозволяє користувачам переглядати матеріали в будь-який час та з будь-якого місця, що значно розширює аудиторію архіву. Використання мультимедійних матеріалів та інтерактивних сервісів робить документи більш зрозумілими та цікавими для різних категорій користувачів, включно з учнями, студентами та науковцями. Онлайн-активності, соціальні мережі та навчальні заходи стимулюють інтерес до локальної історії та

підвищують рівень цифрової грамотності. Співпраця з освітніми та науковими установами сприяє популяризації архівних ресурсів і інтеграції їх у навчальні та дослідницькі проєкти. Таким чином, цифровізація та модернізація архівної діяльності забезпечує збереження історичної пам'яті та підвищує цінність документальної спадщини для суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Архіви в епоху цифровізації. URL : <https://tsdaea.archives.gov.ua.arhiv-erohu-czyfrovizacziyi> (дата звернення: 21.10.2025).
2. Бачинська Н. А., Артеменкова О. М. Особливості практичного використання архівних документів у процесі проведення генеалогічних досліджень в Україні. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2020. № 4. С. 48–54.
3. Бачинський , М.В. Ковальська Л.А. Напрями міжнародної взаємодії у сфері збереження архівної спадщини України. *Прикладні аспекти сучасних міждисциплінарних досліджень*. 2024. С. 17-20.
4. Бездрабко В. В. Соціальні мережі та архівні практики. *Архіви України*. 2021. №3 . С. 16-35.
5. Божук Л. Інформаційні ресурси і сервіси Інтернет в роботі державних архівів України. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія*. 2016. № 3. С. 14-18.
6. Боздаган'ян М. Організація оцифрування документів в архівних установах України: збірник праць молодих науковців ЦНТУ. 2024. № 14. С. 50–55.
7. Вінтонів Х., Драйович І. Оцифрування архівних документів: стан, виклики, проблеми. Інформація та документ у сучасному науковому дискурсі : матеріали VIII Всеукраїнської дистанційної науково-практичної конференції (Івано-Франківськ, 16 травня 2024 р.). Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2024. С. 15-17.
8. Дергачова Г.М. Колешня Я. О. Цифрова трансформація бізнесу: сутність, ознаки та вимоги. *Економ. Вісн. НТУУ «КПІ»*, 2020. С. 280–290.
9. Державна архівна служба України. Офіційний вебпортал органу виконавчої влади. URL : <http://surl.li/qmtrpx> (дата звернення: 14.04.2024).
10. Державний архів Івано-Франківської області. URL : <https://if.archives.gov.ua/> (дата звернення: 05.11.2025).

11. Забезпечення збереженості електронних документів Національного архівного фонду : Наказ № v0013842-20 від 13.02.2020. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0013842-20#Text> (дата звернення: 16.11.2025).
12. Інформація та культура в забезпеченні сталого розвитку людства : зб. матеріалів міжнар. інтернет- конференції, м. Маріуполь, 15 листоп. 2017 р. Маріуполь : МДУ, 2018. 278 с.
13. Калакура Я. С., Матяш І. Б. Архівознавство: підруч. для студ. іст. факультетів вищих навчальних закладів України. Київ: КМ Академія, 2002. 356 с.
14. Кириленко О. В. Сучасні тренди оцифрування та зберігання архівних документів. Спеціальність 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця, 2024. 70 с.
15. Кригіна О. В. Публікаційна діяльність архівних установ України. Феномен бібліотек у сучасному світі : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф., м. Маріуполь, 30 верес. 2020 р. Маріуполь, 2020. № I. С. 20–22.
16. Культурологія та соціальні комунікації: інноваційні стратегії розвитку : матер. міжнар. наук. конф., 22–23 листопада 2023 р. Харків : ХДАК, 2023. 284 с.
17. Логвіненко К. О. Цифрові фотоархіви як чинник збереження культурної спадщини й формування національної ідентичності в Україні. *Культурологічний альманах*, 2025. № 2 С. 26-31.
18. Матяш І. Збереження архівів – збереження пам'яті. Радіо Свобода. URL : <https://www.radiosvoboda.org/a/2032415.html> (дата звернення: 18.10.2025).
19. Міжархівний пошуковий портал. Єдине вікно доступу до цифрових ресурсів українських архівів. URL : <https://searcharchives.net.ua/> (дата звернення: 15.11.2025).
20. Міхровська М. Діджитизація, діджиталізація, цифрова трансформація: зміст та особливості. *Граль Науки*. 2021. № 1. С. 128–130.
21. Моргун А. Роль фондознавства у збереженні документальної пам'яті суспільства. *Українська культура : минуле, сучасне, шляхи розвитку*. 2024. № 49. С. 564–568.

22. Новохатський К. Є. Архівістика: термін. Словн. Київ, 1998. 106 с.
23. Олійник С. В. Архівознавство. Конспект лекцій для студентів історичних факультетів вищих навчальних закладів України. Кам'янець-Подільський: ПП «Медобори-2006», 2014. 144 с.
24. Офіційний веб-портал Державної архівної служби України. URL : <https://old.archives.gov.ua/> (дата звернення: 05.11.2025).
25. Палієнко М. Українські архіви, війна та збереження національної ідентичності. *Архіви України*. 2022. № 1. С. 12–38.
26. Петрович В. Оцифрування та забезпечення збереження інформаційних ресурсів культурної спадщини. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2023 № 64. С. 39–44.
27. Приходько Л. Ф. Збереження цифрової культурної спадщини – імператив XXI століття (задокументами ЮНЕСКО і Європейського Союзу). *Архіви України*. 2019. № 2 . С. 67–92.
28. Приходько Л. Ф. Національний архівний фонд: поняття, склад, структура. *Архіви України*, 2017. № 2. С. 50–66.
29. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003 № 851-IV : станом на 31.12.2023. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text> (дата звернення: 16.11.2025).
30. Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги: Закон України від 05.10.2017 № 2155-VIII : станом на 18.12.2024. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text> (дата звернення: 16.11.2025).
31. Про захист персональних даних: Закон України № 4240-IX від 12.02.2025 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/> (дата звернення: 16.11.2025).
32. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-XII : станом на 27 лип. 2023 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення: 16.11.2025).
33. Про культуру : Закон України від 14.12.2010 р. № 2778-VI : станом на 21 верес. 2023 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text> (дата звернення: 16.11.2025).

34. Про Національний архівний фонд та архівні установи : Закон України від 24.12.1993 р. № 3814-XII : станом на 2 лип. 2023 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3814-12#Text> (дата звернення: 16.11.2025).

35. Про невідкладні заходи щодо збереження національних архівних цінностей України: Розпорядж. Президента України від 13.04.2005 р. № 957/2005-рп. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957/2005-%D1%80%D0%BF#Text> (дата звернення: 16.11.2025).

36. Про невідкладні заходи щодо розвитку архівної справи : Розпорядж. Президента України від 02.09.2000 р. № 273/2000-рп. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273/2000-рп#Text> (дата звернення: 16.11.2025).

37. Про охорону культурної спадщини : Закон України від 08.06.2000 р. № 1805-III : станом на 2 жовт. 2023 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/180514#Text> (дата звернення: 16.11.2025).

38. Про посилення охоронних заходів щодо збереження культурних цінностей : Постанова Верх. Ради України від 28.11.2006 р. № 384-V. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/384-16#Text> (дата звернення: 16.11.2025).

39. Про роботу укрдержархіву, архівних установ і спеціальних установ страхового фонду документації у 2024 році та пріоритети Укрдержархіву на 2025 рік. URL : https://www.kmu.gov.ua/zvitarchiv_2024.pdf (дата звернення: 20.10.2025).

40. Про створення літопису народної пам'яті : Указ Президента України від 13.03.2002 р. № 239. URL : <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 16.11.2025).

41. Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні : Закон України від 15.07.2021 р. № 1667-IX : станом на 1 січ. 2023 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20#Text> (дата звернення: 16.11.2025).

42. Про страховий фонд документації України : Закон України від 22.03.2001 р. № 2332-III : станом на 19 листоп. 2022 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2332-14> (дата звернення: 16.11.2025).
43. Рибачок О. М. Документальна спадщина як складова культурних цінностей і культурної спадщини. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2017. № 2. С. 81–91.
44. Салата О.О. Основи музеєзнавства: навчально-методичний посібник Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. 164 с.
45. Словник української мови. URL : <https://sum.in.ua/> (дата звернення: 15.10.2025).
46. Соловійова Л. Цифрові технології збереження архівних документів. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2019, С. 149-152.
47. Судакова В. М. Нові медіа в сучасному суспільстві: культурологічний вимір: монографія. Київ: Інститут культурології НАМ України, 2017. 352 с.
48. Тарангул Л. М., Чернікова І. В., & Дрогомирецька Л. Р. (2024). Збереження історико-культурної спадщини України як чинник національної ідентичності. *Культурологічний альманах*, 2024. № 1. С. 147–159.
49. Тлумачний словник української мови. URL : <https://slovnyk.ua/> (дата звернення: 09.10.2025).
50. Тур О. М., Шабуніна В. В., Саранча В. І. Дигіталізація архівних фондів, музейних та бібліотечних колекцій як чинник збереження національної культурної спадщини України. 2023. № 3. С. 49–56.
51. Українська бібліотечна енциклопедія. URL : <https://ube.nlu.org.ua/>.
52. Філіппова Л. Я. Цифрові архіви в сучасному суспільстві: термінологічний та змістовний аспект. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2018. № 2. С. 6–11.
53. Флуд Д. В. Цифровізація національної архівної спадщини України в умовах глобальних викликів. *Природничі та технічні науки*. 2025. №17. С. 224–229.

54. Ханжина К. В. Інформаційно-комунікаційні технології в архівній справі. *Інформаційні технології і системи в документознавчій сфері*. 2024. С. 180-182.
55. Центральний державний історичний архів України (ЦДІАК України). URL : https://cdiak.archives.gov.ua/archiv_novyn.php (дата звернення: 18.10.2025).
56. Швецова-Водка Г. М. Типологія документа : навч. посіб. для студ. ін-тів культури. Київ : Кн. палата України, 1998. 78 с.
57. Що таке документальна спадщина і чому потрібно зберігати архіви? URL : <https://www.ucc.ca/2020/09/03/%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D> (дата звернення: 15.10.2025).
58. Що таке оцифрування простими словами? URL : <https://tsukor.zapisi.cx.ua/ukraincyam/ocifruvannya.html> (дата звернення: 25.10.2025).
59. Facebook. Державний архів Івано-Франківської області. URL : <http://surl.li/ttujs> (дата звернення: 05.11.2025).
60. Recommendation concerning the preservation of, and access to, documentary heritage including in digital form. URL : <https://www.unesco.org/en/legal-affairs/recommendation-concerning-preservation-and-access-documentary-heritage-including-digital-form> (дата звернення: 15.10.2025).
61. Shinde, Gaurav & Kirstein, Tiana & Ghosh, Souvick & Franks, Patricia. AI in Archival Science. *A Systematic Review*. 2025.
62. Virtual Exhibitions of Cultural Heritage: Research Landscape and Future Directions. URL : https://www.mdpi.com/2076-3417/15/22/12287?utm_source (дата звернення: 18.11.2025).
63. Yan, Mengting & Castro, Paul & Cheng, Perry & Isahagian, Vatche. *Building a Chatbot with Serverless Computing*. 2016.

Онлайн-виставка

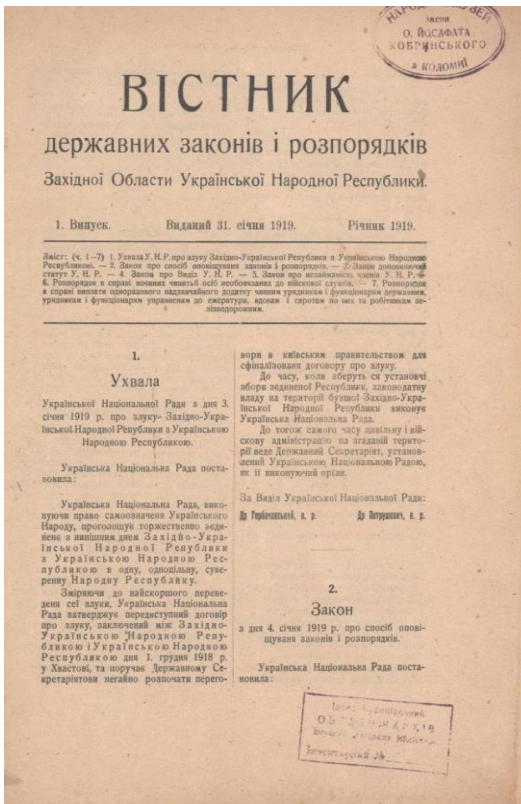
"Газетна пам'ять краю: як Прикарпаття бачило світ у 1918 - 1919 р.р."

НОВЕ ЖИТТЯ 1918

Провідною темою була розбудова самостійної Української держави. В газеті інформували про події в країні та за її межами, повідомляли про бої під Львовом, вітали Акт Злуки Східної та Західної України, регулярно публікували матеріали із засідань Української Національної Ради, а також інформували про перебіг переговорів делегації УНР у Парижі, метою яких було висвітлення українського питання серед держав Антанти.

Продовження додатка А

Продовження додатка А

УРЯДОВІ ВІСТІ КОСІВСЬКОГО ПОВІТУ 1919

Провідною темою публікацій були численні офіційні матеріали: розпорядження, накази (про мобілізацію, матеріально-технічне забезпечення українського війська, відповідальність за перерву роботи телеграфу й залізниці, переведення вивісок і дороговказів на українську мову, запровадження національних державних свят, тощо).

4. 5. Косів, дня 1. лютого 1919.

УРЯДОВІ ВІСТІ КОСІВСЬКОГО ПОВІТУ.

Виходить 2 рази в місяць, кожного 1. і 15.

Адреса Редакції й Адміністрації
КОСІВ, Редакція „Вістий“.

Передплата обліковується для всіх урядів, місячно 2 Карбованці (4 Корони).

ОПОВІСТКА!

Після приказу Окружної Військової Команди в Коломиї ч. 98/19, мають всі чоловіки косівського повіту Української народності уроджені в роках 1883-1900 включно, які дотепер не ставалися до поборової комісії, зголоситися негайно до перегляду в Повітській Військ. Команді в Косові. Кождий мусять явити ся по можливості в військовій однострою та добрій обуві. Харч треба взяти зі собою на 3 дні.

Всіх, що не повинуються цьому приказові, буде уважатися за дезертирів Української Республіки, що є ганьбою для чесних її громадян. Такі люди називаються зрадниками власного Народу й заслугоють на погорду всего українського громадянства.

Епідемічний Уряд в Коломиї провадить точну епідемію таких людей й тому не мине їх засурена кара. Вони гратять виборче право, не одержавши дозволу на вичинення і будуть виключені від підляг земельної реформи та інших державних підляг. У випадках дезерції конфіскується таким злочинцем їх все майно. Цей приказ обов'язує також всіх тих, що вступили до цивільної міліції.

Громадські уряди відповідальні за виконання цього приказу.

Косів, дня 21. січня 1919.

Повіт. військ. Ком. Команди: Др. Романів Іван, хор. в. р.

Сторонець: А. ЛЕПКИЙ.

4. 106. Косів, дня 24. січня 1919.

ОПОВІСТКА!

З днем 24. січня с. р. продовжується дозвіл на пробурвання публіки на вулицях міста Косова до 9. години вечером, з тим застереженням, що не вільно гуляти в ніч задля безпеки по вулицях.

Повіт. військ. Ком. Команди: Др. Романів Іван, хор. в. р.

Сторонець: А. ЛЕПКИЙ.

4. 158. Косів, дня 22. січня 1919.

До Повітської Військової Команди в Косові. Для Повітського Комісаріату і Повіт. Жандармерії.

Всю приватну торговлю худобою забороняється. Право закупа худоби на торговцях дозволено лише купцем, які мають легітимізацію, виставлену Старостою і підтвержену Військовою Окружною Командою в Коломиї. Вивіз худоби і мяса поза район округу строго забороняється. Вивіз мяса і худоби в коломийський округ дозволений.

Окружна військова Команда в Коломиї.

РЕПУБЛІКА

ВИХОДИТЬ ЩО ДНЯ, КРИ ПОНЕДІЛКІВ.

Ч. 1. Станіславів, неділя 2. лютого 1919. Рін I.

УРЯДОВИЙ ВІДДІЛ.

Українсько-польські переговори про перемир'я.

Оперативна група урядових комітетів.

Дні 19. очні переговори між українсько-польськими комітетами відбулися в місті Львові. Почалися переговори з приводу перемир'я між українсько-польськими комітетами. Почалися переговори з приводу перемир'я між українсько-польськими комітетами. Почалися переговори з приводу перемир'я між українсько-польськими комітетами.

„РЕПУБЛІКА“

Не виключено на крайній раз заспокоїти, але швидко по рішучих містах волею громадянства наше місто встановлення національного уряду на Львів „Дня“ й „Українського Світа“, ми раі то спільно відстояти потребу єдиного центрального уряду, який брав би за основу провідної думки цієї Західної Республіки — бундистів, історичних українців, провідних Галицьких Бундистів й Соціалістичного Уряду.

Організація такої такої вступити „РЕПУБЛІКА“.

Бездоганно стати організувати західно-українського республіканського громадянства, „РЕПУБЛІКА“ буде розглядати саомом республікансько-демократичній і безпартійній. На сьогоднішній день українська думка, яка не сумарно республікансько-демократичній і безпартійній, але бачить шлях становити нову наційну чи іншій який державність. Ми може бути потрібно для планової роботи законного уряду громадянства Української Народної Республіки без огляду на його наційну персоніфікацію, але тільки чи самобільно провідності.

Перезвільні одягом „РЕПУБЛІКА“ створює рішуче на національній українській державності і новий державний індивідуальний акт українських народів, які виступили на Карпаті, новий державний „уверенності українських народів“.

Війна за визволення Західньої України.

Офіційно визволення Української Західньої України з рук польської армії.

На війні від Львова: Найчастіше перебіг в пров-восту і вступі польської армії в Україну. Ми знаємо, що польська армія, яка вступила в Україну, була виступила і в історичних землях. Польська армія забита втратила 200 чоловік. Ми знаємо, що польська армія, яка вступила в Україну, була виступила і в історичних землях. Польська армія забита втратила 200 чоловік.

РЕПУБЛІКА 1919

Провідною темою був складний процес становлення ЗУНР та хроніка роботи її вищого державного органу - УНРади. Серед важливих документів ЗУНР та УНР, оприлюднених у газеті, - проект закону про урядову мову, Універсал до українського народу, закон про форму державного правління в УНР, а також Декларація уряду УНР про потребу зміни уряду.

НОВИНИ 1919

Провідною темою у газеті були офіційні скорозвіти Галицької армії, організація постачання та забезпечення армії, регулювання роботи української преси в окрузі, розгортання земельної реформи й стану шкільництва. Газета також повідомляла про актуальні соціально-економічні питання краю та міжнаціональні відносини на території повіту.

Державний архів Івано-Франківської області

+38(0342)563403
archive_if@arch.gov.ua
<https://if.archives.gov.ua/>

Інфографіка

"Шляхи вдосконалення діяльності архіву щодо популяризації документальної спадщини у цифровому середовищі"